

Inhoud

1	Hoe hoog is het ziekteverzuim in Nederland?	2
2	Verschilt het verzuim van mannen en vrouwen en hoe zit het met de leeftijd?	3
3	Hoe verschilt het verzuim tussen beroepsgroepen?	4
4	Hoe verschilt het verzuim tussen sectoren?	6
5	Is het verzuim in kleine bedrijven anders dan in grote?	7
6	Hoe snel hervatten werknemers het werk?	7
7	Met welke gezondheidsproblemen verzuimen werknemers?	8
8	Hoe lang duurt het verzuim bij verschillende gezondheidsproblemen?	9
9	Heeft het verzuim te maken met het werk?	10
10	Zijn er werknemers die niet verzuimen?	12
11	Hoe is het ziekteverzuim vergeleken met andere landen?	13
12	Hoe zit het met het ziekteverzuim van zelfstandigen?	14
13	Kan het verzuim nog dalen?	14
A	Bijlage 1: Kerncijfers ziekteverzuim naar kenmerken van werknemers en het werk	15
B	Bijlage 2: Duur en werkgerelateerdheid van het verzuim naar kenmerken van werknemers en het werk	22

Ziekteverzuim in Nederland in 2009

Inleiding

Ziekteverzuim is een belangrijke indicator voor de kwaliteit van de arbeid en het verzuimbeleid in organisaties. Het is een veel gebruikte kernindicator in sociale jaarverslagen en andere documenten over het werknemersbeleid in organisaties en sectoren.

De voorliggende brochure bevat kerncijfers over ziekteverzuim in 2009. De brochure is geschreven voor verschillende doelgroepen. De informatie is in het bijzonder relevant voor werkgevers, werknemers, vertegenwoordigers van werkgevers en werknemers, arbo-professionals, andere ondersteuners van bedrijven en overheden. Bent u bijvoorbeeld werkgever, dan kunt u het ziekteverzuim in uw bedrijf vergelijken met het verzuim in de sector waar u actief bent en de gegevens over het verzuim van werknemers. Brancheorganisaties kunnen het verzuim spiegelen aan dat van andere sectoren. En ook professionals en overheden vinden in deze brochure een bron aan informatie over allerlei aspecten van het ziekteverzuim.

In deze brochure worden nationale verzuimcijfers uit drie bronnen gebruikt: de Kwartaalenquête ziekteverzuim¹, de Nationale Enquête Arbeidsomstandigheden (NEA)² en de European Working Conditions Survey (EWCS)³. Daarnaast wordt een aantal specifieke vragen over ziekteverzuim aan de hand van de NEA beantwoord. In bijlagen 1 en 2 vindt u een systematisch en gedetailleerd overzicht van alle verzuimcijfers en de gebruikte definities. De brochure is ook beschikbaar via <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/ziekteverzuim-van-het-werk>, www.arboportaal.nl en www.tno.nl/nea.

Leeswijzer

De brochure is opgebouwd aan de hand van een aantal vragen over het ziekteverzuim. Ze staan in de inhoudsopgave onder elkaar. Eerst wordt antwoord gegeven op de vraag naar de omvang van het ziekteverzuim in Nederland en de ontwikkeling daarvan in de tijd. De beoogde doelgroep is de overheid, maar ook werkgevers en branchevertegenwoordigers vinden er informatie. De antwoorden op de vragen 2 tot en met 6 zijn gericht op werkgevers en branches, die de eigen verzuimcijfers willen vergelijken met collega-bedrijven of branches. De vragen 7 tot en met 10 geven antwoord op vragen van arboprofessionals en geven referentiemateriaal over hersteltijden en verzuimredenen. De laatste vragen gaan over nulverzuim, het verzuim in andere landen en het verzuim van zelfstandigen. De antwoorden op deze vragen zijn algemener en vooral bedoeld om de discussie over het verzuim te stimuleren. Tot slot wordt een antwoord gegeven op de vraag of het verzuim in Nederland verder omlaag kan.

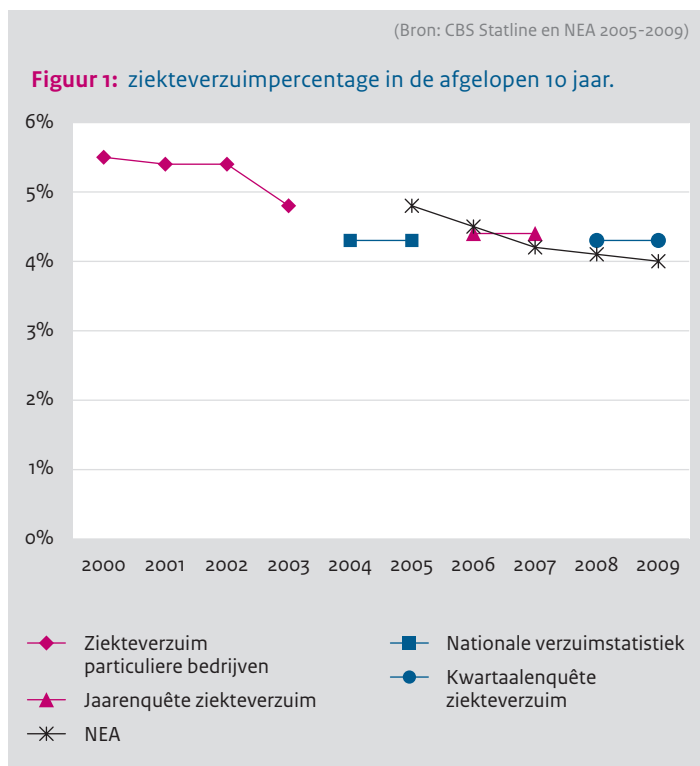
1 Hoe hoog is het ziekteverzuim in Nederland?

Ziekteverzuim ontstaat niet alleen door toevallige ziekten en ongevallen, maar heeft meerdere oorzaken. Soms is het mogelijk deze te beïnvloeden en het verzuim te verminderen. Eind jaren 70 lag het ziekteverzuim in Nederland rond de 10%⁴. Sindsdien is de aandacht voor het creëren van gezonde en veilige werkplekken toegenomen en zijn er diverse wetten ingevoerd om het verzuim terug te dringen. Voorbeelden hiervan zijn de Wet terugdringing Ziekteverzuim (1994), de Wet uitbreiding loondoorbetalingsverplichting bij ziekte (1996) en de Wet verbetering poortwachter (2002). Dit heeft er mede toe geleid dat het verzuim in de laatste decennia sterk is gedaald.

TNO en het CBS houden het ziekteverzuim in Nederland bij. Het CBS maakte vanaf het jaar 2000 gebruik van vier gegevensbronnen⁵. Alle vijf bronnen in figuur 1 geven een schatting van het ziekteverzuimpercentage. Dit is het aantal werkdagen dat is verzuimd ten opzichte van het totale aantal beschikbare werkdagen⁶.

De resultaten van de verschillende bronnen liggen dicht bij elkaar. In 2009 is het ziekteverzuimpercentage volgens het CBS 4,3%. De CBS cijfers laten een daling van het verzuimpercentage zien tot 2004 en nauwelijks een verandering in de jaren 2004 tot en met 2009. De NEA cijfers laten een daling van het verzuimpercentage zien in de jaren 2005 tot en met 2009 van 4,8% naar 4,0%.

Op basis van de NEA kunnen nog meer verzuimmaten berekend worden (zie tabel 1). Alle verzuimmaten van de NEA gelden voor de populatie van Nederlandse werknemers. In bijlage 1 worden de ver-

Tabel 1: kerncijfers ziekteverzuim van werknemers in Nederland *)

	2005	2006	2007	2008	2009
Alle werknemers:					
in afgelopen 12 maanden verzuimd (percentage)	54,0	51,8	49,6	52,1	51,7
verzuimfrequentie	1,3	1,2	1,1	1,2	1,1
aantal dagen verzuim per jaar	8,7	8,1	7,7	7,5	7,2
verzuimpercentage (deeltijdgecorrigeerd)	4,8	4,5	4,2	4,1	4,0
Alleen werknemers met verzuim in laatste 12 maanden:					
in afgelopen 12 maanden verzuimd (percentage)	100	100	100	100	100
verzuimfrequentie	2,4	2,3	2,3	2,3	2,2
aantal dagen verzuim per jaar	16,4	16,0	15,7	14,6	14,1
verzuimduur per verzuimgeval **)	6,8	7,0	6,8	6,3	6,4
verzuimpercentage (deeltijdgecorrigeerd)	9,0	8,9	8,6	8,1	7,9
Totaal aantal respondenten in NEA	23405	24103	22759	22025	22768

*) Vanwege de grote aantallen respondenten zijn alle verschillen en trends in de tabel significant. (bron: NEA 2005-2009)

**) Verzuimduur per verzuimgeval is het totaal aantal werkdagen verzuimd door alle werknemers, gedeeld door het totaal aantal keren dat door alle werknemers verzuimd is.

zuimmaten in tabel 1 voor het jaar 2009 uitgesplitst naar een aantal kenmerken van en de werksituatie van werknemers. Jaarlijks verzuimt ongeveer de helft van de werknemers één of meer malen wegens ziekte. Gemiddeld verzuimen alle Nederlandse werknemers, naar eigen zeggen, iets meer dan één keer per jaar (1,1 keer in 2009). Er is een lichte, maar overwegend aflopende trend over de vijf jaren te zien wat betreft het aantal keren dat werknemers jaarlijks verzuimen.

Een duidelijker afnemende trend is te zien bij het gemiddeld aantal werkdagen dat men heeft verzuimd. Alle werknemers samen verzuimden in 2005 gemiddeld 8,7 werkdagen. In 2009 is dat gedaald naar 7,2 werkdagen.

De verzuimfrequentie (gemiddeld aantal keren verzuimd) is nauwelijks gedaald, maar vooral de daling van de gemiddelde verzuimduur zorgt er voor dat het verzuimpercentage daalt van 4,8% in 2005 naar 4,0% in 2009. De 4% in 2009 is het laagste verzuimpercentage dat tot nu toe gemeten is in Nederland. Het is lager dan de 4,3% die het CBS heeft berekend op basis van gegevens van werkgevers. De reden is mogelijk het verschil in onderzoeksmethodiek^{7,8,9}.

Het onderste deel van tabel 1 geeft de verzuimcijfers voor alleen de

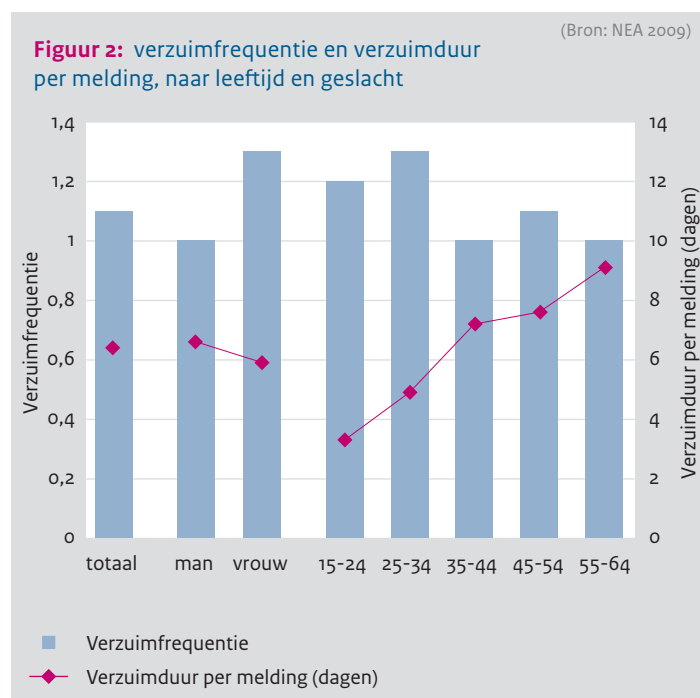
2

Verschilt het verzuim van mannen en vrouwen en hoe zit het met de leeftijd?

werknemers die in het afgelopen jaar minimaal één verzuimgeval hadden. Het blijkt dan dat de werknemers die verzuimden, dat gemiddeld 2,2 keer deden. Het verzuim blijft dus vaak niet bij één keer. Het gemiddeld aantal verzuimde werkdagen per jaar daalde in deze groep van 16,4 naar 14,1 en het verzuimpercentage van 9,0% naar 7,9%. Per verzuimmelding daalt het aantal verzuimde dagen van gemiddeld 6,8 in 2005 naar 6,4 in 2009.

Een belangrijke reden voor de daling van het verzuim is dus dat werknemers sneller het werk hervatten. In 2002 is de Wet verbetering poortwachter (WVP) en in 2006 de Wet werk en inkomen naar arbeidsvermogen (WIA) ingevoerd. Beide wetten hebben zich gericht op tot een vermindering van het ziekteverzuim in Nederland door vooral in te grijpen op het langdurende verzuim^{10,11}. Ook arbodiensten en bedrijfsartsen zijn meer gaan letten op een snelle terugkeer naar het werk¹². Tegelijkertijd zijn er ook andere verklaringen mogelijk, zoals een toegenomen baanonzekerheid, meer autonomie in het werk en een toename van de prestatiecultuur.

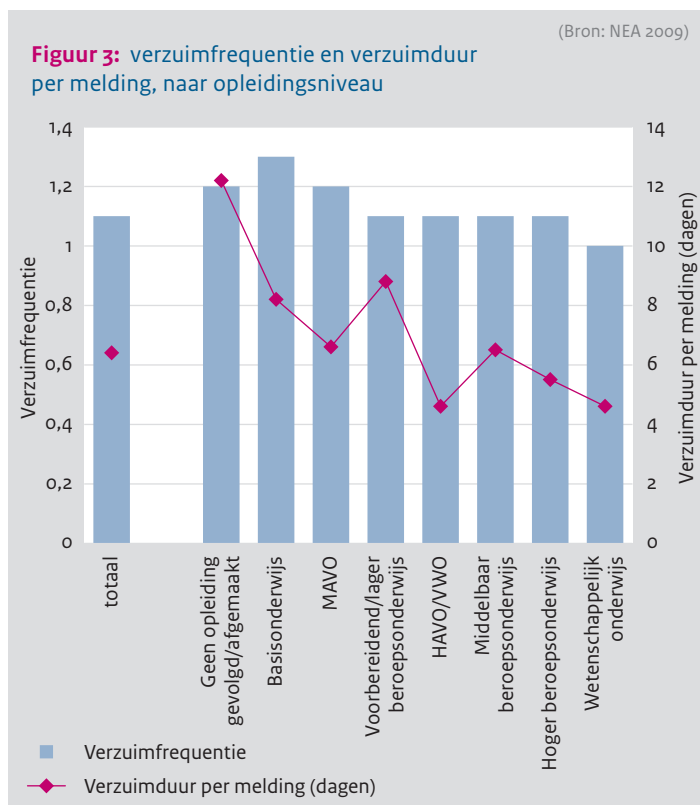
Figuur 2 geeft de gemiddelde verzuimfrequentie en verzuimduur per melding naar geslacht en leeftijd in 2009. De schaal voor de verzuimfrequentie staat op de linker verticale as en de frequentie wordt weergegeven door de balken. De schaal voor de verzuimduur staat op de rechter verticale as en de verzuimduur wordt weergegeven door de lijnen. De figuur laat zien dat mannen gemiddeld minder vaak, maar wel langer dan vrouwen verzuimen. Vrouwen verzuimen gemiddeld 1,3 keer per jaar, terwijl mannen gemiddeld 1,0 keer verzuimen. Gemiddeld is de verzuimduur per melding bij mannen 6,6 dagen, terwijl dit bij vrouwen 5,9 dagen is. In bijlage 1 is te zien dat het verzuimpercentage bij mannen lager is (3,5%) dan bij vrouwen (4,6%). Een reden dat het verzuim bij vrouwen hoger is dan bij mannen kan zijn dat vrouwen vaker in beroepen werken met ongunstige arbeidsomstandigheden¹³. Een andere reden kan zijn dat een hoger aantal verzuimdagen bij vrouwen niet zozeer samenhangt met werkkenmerken, maar met de gezondheid en de thuissituatie¹⁴.

Bij de leeftijdsverschillen is de verzuimfrequentie van werknemers boven de 35 jaar ongeveer gelijk voor alle leeftijdscategorieën. In de leeftijd van 15-24 jaar is de verzuimfrequentie echter hoger en bij de werknemers van 25-34 jaar is de verzuimfrequentie het hoogst. Op jonge leeftijd verzuimt men dus vaker, maar de verzuimduur is korter. De verzuimduur per melding stijgt met de leeftijd van gemiddeld 3,3 dagen in de leeftijd van 15-24 jaar naar 9,1 dagen in de leeftijd van 55-64 jaar. In bijlage 1 is te zien dat het verzuimpercentage eveneens stijgt van 2,8% bij de jongste naar 5,4% bij de oudste leeftijdsgroep. Het hoge verzuim van oudere werknemers wordt vooral veroorzaakt door de toename van de gezondheidsklachten¹⁵.

3 Hoe verschilt het verzuim tussen beroepsgroepen?

De verschillen in het ziekteverzuim tussen beroepsgroepen zijn groot. Dat heeft vooral te maken met het opleidingsniveau. Werknemers met een lage opleiding verzuimen zowel vaker als langer dan werknemers met een hoge opleiding. In figuur 3 staat het verzuim van werknemers uitgesplitst naar acht opleidingsniveaus. Werknemers met alleen basisonderwijs of geen afgemaakte opleiding verzuimen gemiddeld 1,2 tot 1,3 keer per jaar. Bij de hoogst opgeleide groep is dit 1,0 keer. Ook de gemiddelde verzuimduur per melding daalt met het opleidingsniveau. Het verzuimpercentage varieert dan ook van 2,7% bij werknemers die een wetenschappelijke opleiding hebben afgerond tot 7,9% bij werknemers die geen opleiding hebben afgerond (zie bijlage 1).

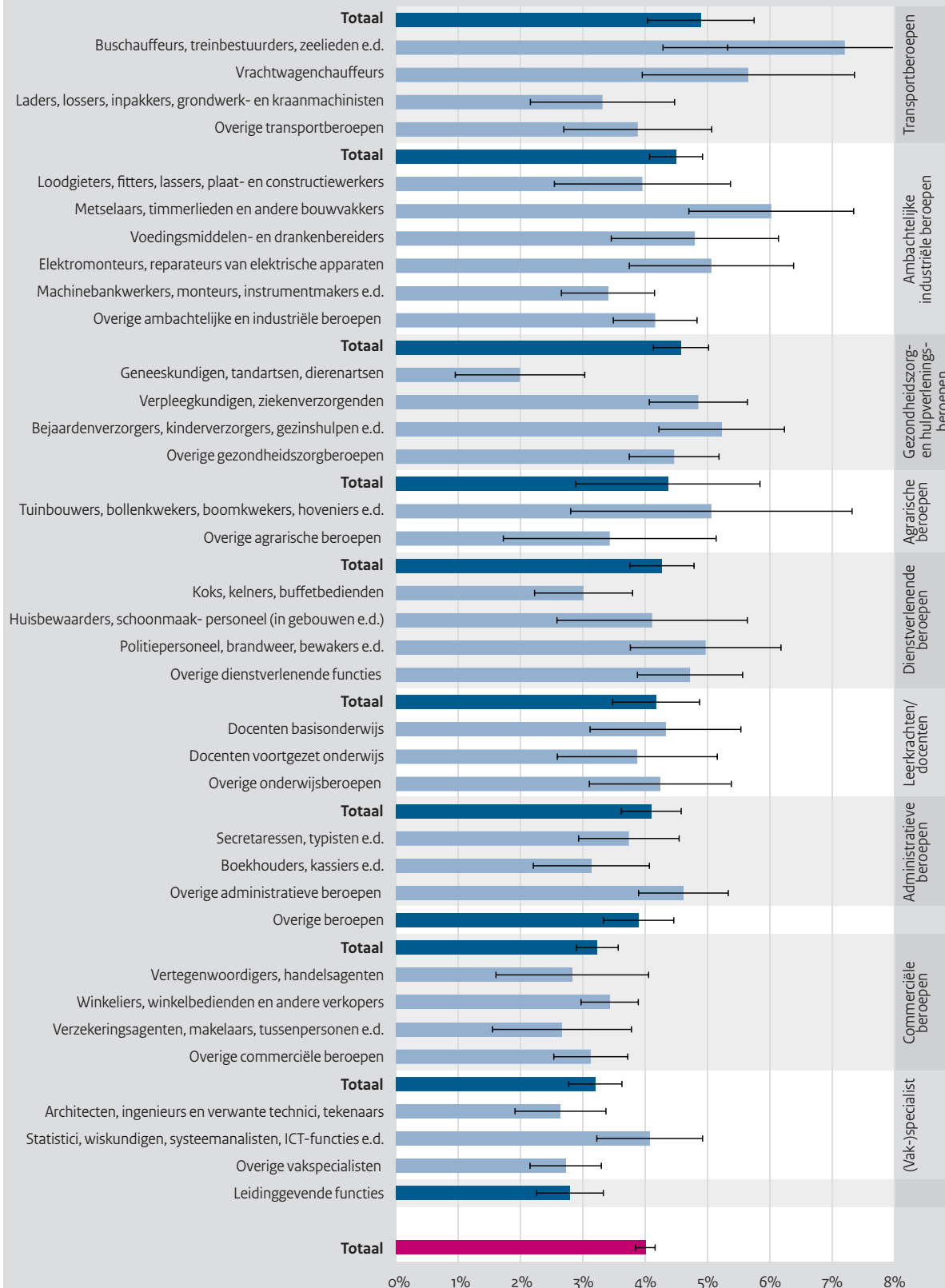
Gezien de relatie tussen verzuim en opleiding is het niet verrassend dat het verzuim vooral hoog is in beroepsgroepen met veel laagopgeleide werknemers (zie figuur 4). Het hoogst is het verzuim in het cluster van de transportberoepen, waar meer dan de helft van de werknemers een lage opleiding heeft. Het laagst is het verzuim bij werknemers met een leidinggevende functie. Er zijn duidelijke verschillen binnen de beroepsclusters. Het hoge verzuim binnen de transportberoepen wordt voornamelijk veroorzaakt door het hoge verzuim van de bus- en vrachtwagenchauffeurs. Bij de laders en lossers is het verzuim juist lager dan gemiddeld.

Omdat de verzuimcijfers in deze brochure steeds gebaseerd zijn op steekproefonderzoek waarbij het verzuim wordt geschat, geeft figuur 4 ook de 95% betrouwbaarheidsintervallen. Dit geeft aan dat het werkelijke verzuim met 95% zekerheid binnen deze marges ligt. De betrouwbaarheidsintervallen zijn mede afhankelijk van het aantal respondenten in de steekproef waarop de schattingen zijn gebaseerd. De onderste balk van figuur 4 laat zien dat voor de totale NEA steekproef de marge 0,16 procentpunt is. Het werkelijke verzuim ligt met 95% zekerheid tussen de 3,87% en 4,19%. Uit de figuur blijkt dat voor de verschillende beroepsgroepen de marges groter zijn.

De beroepen waar laagopgeleide werknemers werken zijn relatief vaak beroepen met veel belastende arbeidsomstandigheden en een hoog verzuim. Zelf schrijven werknemers met een lage opleiding bijna een derde (31%) van de verzuimgevallen geheel of gedeeltelijk aan het werk toe, terwijl dit bij hoogopgeleide werknemers 17% is (zie bijlage 2). Bovendien blijkt dat het werkgerelateerde verzuim langer duurt dan het niet werkgerelateerde verzuim. Als gekeken wordt naar het aantal verzuimdagen, dan is ongeveer 50% werkgerelateerd¹⁶. Maatregelen om de arbeidsomstandigheden te verbeteren zijn dan ook van belang als het gaat om verzuimpreventie en het terugdringen van het verzuim. Een andere reden is de relatief slechtere gezondheidstoestand van laagopgeleide werknemers¹⁷. Zij hebben over het algemeen een minder gezonde leefstijl: het gebruik van alcohol en tabak is hoger en laagopgeleide werknemers hebben vaker last van overgewicht. Deze leefstijlfactoren zijn belangrijke risicofactoren voor het ontstaan van verschillende gezondheidsproblemen en als gevolg daarvan verzuim. Lang niet alle risico's voor het verzuim zijn dus door werkgevers te beïnvloeden.

Figuur 4: verzuimpercentage en 95% betrouwbaarheidsintervallen naar beroepsgroep

(Bron: NEA 2009)

4 Hoe verschilt het verzuim tussen sectoren?

Tussen sectoren en branches zijn er eveneens flinke verschillen in verzuim, die vooral te maken hebben met verschillen in de samenstelling van de werknemersgroepen en de arbeidsomstandigheden. Figuur 5 geeft de verschillen in het verzuimpercentage tussen 12 hoofdsectoren in de NEA 2009. In bijlage 1 worden de verschillen uitgesplitst naar een groter aantal deelsectoren en branches.

Figuur 5 laat zien dat het hoogste verzuimpercentage voorkomt in de sector vervoer en communicatie. Daarnaast is er een hoog verzuimpercentage in de sector gezondheids- en welzijnzorg. Het verzuimpercentage is laag in de handel, financiële dienstverlening en de landbouw en visserij.

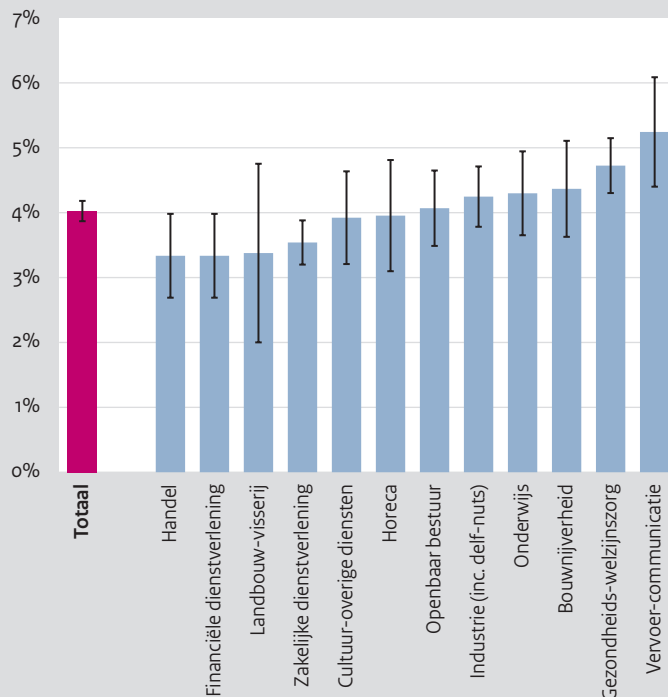
Figuur 6 geeft de verzuimcijfers per sector vanuit de Kwartaalenquête ziekteverzuim. Het verzuim varieert van 3,0% in de horeca tot en met 5,3% bij het openbaar bestuur¹⁸. Door seizoensinvloeden verloopt het ziekteverzuim niet stabiel over het jaar. In de winter zijn medewerkers vaker ziek vanwege griep en verkoudheid. Dit is zichtbaar in de verzuimcijfers (figuur 6). In het vierde kwartaal van 2009 was het verzuimpercentage 4,5%, een half procentpunt hoger dan in de zomer van dat jaar. De verschillen tussen zomer en winter zijn in het openbaar bestuur het grootst. In de bouwnijverheid en de horeca zijn de verschillen tussen zomer en winter juist erg klein. Mogelijk komt dit omdat het werk in deze sectoren seizoensgebonden is. In de winter wordt er met minder werknemers gewerkt dan in de zomer. In het onderwijs is iets vergelijkbaars te zien. In het derde kwartaal is het verzuim in deze sector aanmerkelijk lager dan in de overige drie kwartalen. Een logische verklaring is dat de zomervakantie in deze periode valt, waarin het onderwijspersoneel zich veelal niet ziek meldt.

In bijlage 1 is te zien dat het verzuimpercentage per deelsector het hoogst is in de sector vervaardiging van meubels, goederen en recycling (8,3%). Deze sector bestaat voor een deel echter ook uit bedrijven uit de sector sociale werkvoorziening, waar het verzuim tweeëneenhalf keer zo hoog is (gemiddeld 10,1%). Daarnaast is er een hoog verzuim in de thuiszorg (6,2%), de sector elektriciteit, aardgas, stoom en warm water (5,5%) en het vervoer door lucht en over water (5,2%).

Over het algemeen blijkt dat in de sectoren met veel belastende arbeidsomstandigheden het verzuim ook hoog is. Dat suggereert dat het investeren in preventieve maatregelen in deze sectoren het meest effectief kan zijn. De bijlagen 1 en 2 geven meer inzicht in de aard van het verzuim, zodat gericht actie ondernomen kan worden, bijvoorbeeld gericht op het terugdringen van een hoge verzuimfrequentie of een lange verzuimduur. In sectoren met veel kantoorwerk, lichamelijk minder zwaar werk of automatisering van de werkprocessen is het verzuim doorgaans laag.

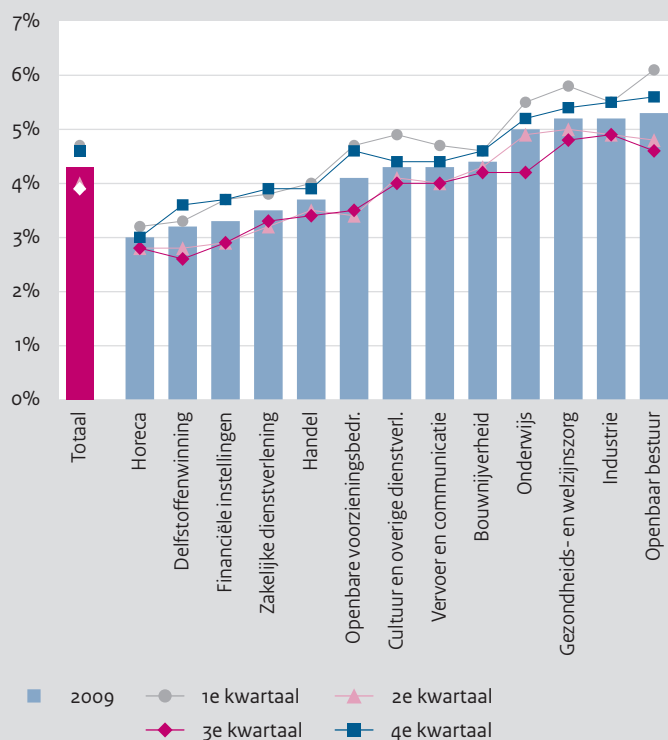
Figuur 5: ziekteverzuimpercentage en 95% betrouwbaarheidsintervallen naar sector

(Bron: NEA 2009)

Figuur 6: ziekteverzuimpercentage in 2009 naar kwartaal en sector

(Bron: CBS Statline)

5 Is het verzuim in kleine bedrijven anders dan in grote?

In kleine organisaties is het verzuim vaak lager dan in grote organisaties. Dit wordt vaak verklaard door de grotere sociale controle in kleine organisaties. Om dit te nuanceren, geeft figuur 7 de verzuimpercentages voor zeven bedrijfsgroottecategorieën voor alle werknemers en voor alleen de werknemers die verzuimen.

De bekende relatie dat er in grote bedrijven een hoger verzuimpercentage is, speelt alleen als gekeken wordt naar het verzuim van alle werknemers. Als gekeken wordt naar alleen de werknemers met verzuim, dan is de omvang van het verzuim nauwelijks verschillend tussen de bedrijfsgrootte categorieën, met als opvallende uitzondering de kleine bedrijven met minder dan 10 werknemers in dienst.

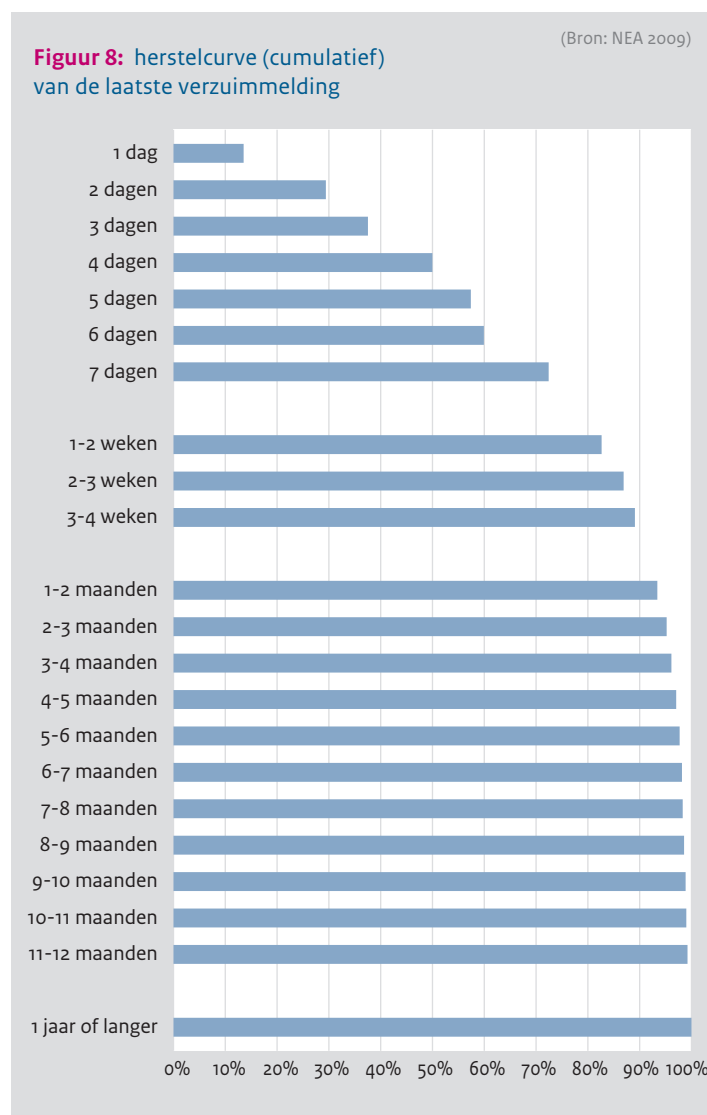

Werknemers in kleine bedrijven verzuimen dus, als ze verzuimen, langer en dat kan verklaard worden door de grotere sociale controle en daarmee een hogere verzuimdrempel in deze organisaties. Bij de werknemers die verzuimen verschilt de frequentie van het verzuim nauwelijks tussen de verschillende bedrijfsgroottes (zie bijlage 1). In de kleine bedrijven duurt het verzuim van werknemers die verzuimen wel langer.

6 Hoe snel hervatten werknemers het werk?

Een belangrijk kenmerk van het ziekteverzuim is de hersteltijd. De hersteltijd wordt in de NEA alleen voor de laatste verzuimmelding berekend. Ieder jaar wordt de NEA respondenten gevraagd naar de duur en de reden (welke gezondheidsklacht) van de laatste keer dat men verzuimd heeft. Dat kan dus ook een verzuimgeval zijn dat langer dan een jaar geleden heeft plaatsgevonden en/of dat langer dan een jaar heeft geduurd. Op basis van de duur per verzuimmelding kan een herstelcurve berekend worden.

De herstelcurve in figuur 8 laat zien dat 72% van de werknemers die verzuimen na een week weer hersteld is, 83% is weer terug op het werk na 2 weken en 89% na een maand. Na een half jaar is het herstelpercentage boven de 98% gekomen. Na een jaar is vrijwel iedereen hersteld. In bijlage 2 zijn de herstelpercentages voor het verzuim van één week, één tot vier weken, vier weken tot 42 weken en 42 weken of langer uitgesplitst naar een aantal kenmerken van werknemers en het werk van werknemers.

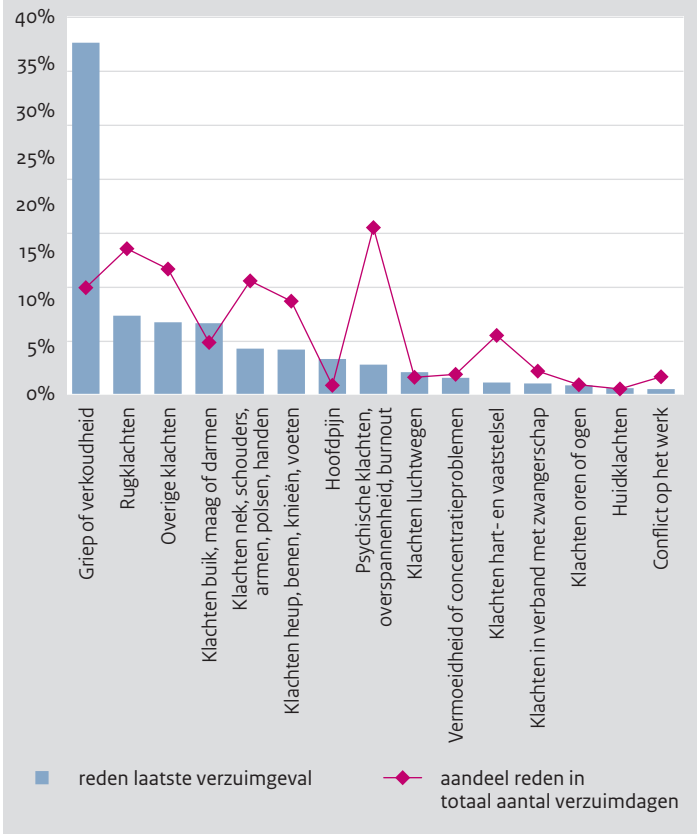

7 Met welke gezondheidsproblemen verzuimen werknemers?

Er zijn verschillende redenen waarom werknemers verzuimen. In de meeste gevallen is het gerelateerd aan een lichamelijke of psychische gezondheidsklacht. In de NEA is gevraagd naar de gezondheidsklacht die de reden was van de meest recente verzuimmelding.

Ruim één op de drie werknemers zegt dat de reden voor hun laatste verzuimmelding griep of verkoudheid was (figuur 9). Ook rugklachten, en klachten aan buik, maag of darmen zijn vaak genoemde redenen voor verzuim. Bij het beoordelen van het verzuimvolume is het echter niet alleen van belang om te kijken naar hoe vaak een aandoening voor komt, maar ook naar hoe lang het verzuim duurt. De veelvoorkomende verzuimoorzaken blijken meestal niet zo lang te duren. Gemiddeld duurde het laatste verzuimgeval 12 werkdagen. Omdat de laatste verzuimmelding langer dan een jaar geleden kan zijn is dit hoger dan de 6,4 dagen die werknemers gemiddeld per melding verzuimen (tabel 1). Verzuim vanwege griep duurt slechts 3 dagen. Klachten die gepaard gaan met een lange verzuimduur zijn juist de minder vaak voorkomende klachten als psychische klachten (59 dagen), klachten aan het hart en vaatstelsel (53 dagen) en conflicten op het werk (37 dagen). Hierdoor zijn de psychische klachten de belangrijkste reden van verzuim. Eén op de 6 verzuimdagen komt door psychische klachten.

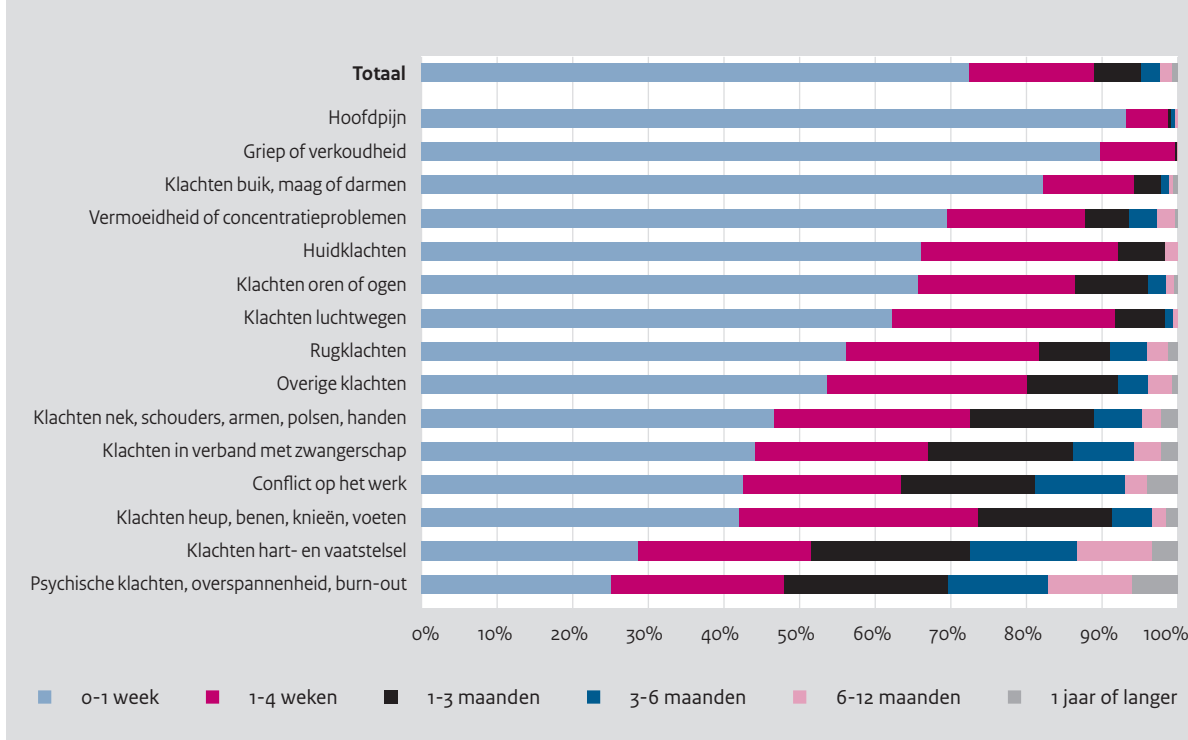
Figuur 9: redenen van de laatste verzuimmelding (Bron: NEA 2009)

8 Hoe lang duurt het verzuim bij verschillende gezondheidsproblemen?

Figuur 10: verzuimduur naar reden van de laatste verzuimmelding

(Bron: NEA 2009)

In het verleden was de snelheid van het herstel afhankelijk van de ontwikkeling van het ziekteproces. Pas als men echt beter was ging men weer aan het werk. Dit is echter een achterhaalde gedachte. Arbodiensten stimuleren werknemers tegenwoordig veel sneller dan een aantal jaar geleden het werk (gedeeltelijk) te hervatten, ook al is men nog herstellende van de aandoening¹⁹. Een snelle terugkeer naar het werk kan zelfs bijdragen aan het herstelproces²⁰. Dat kan een voordeel zijn voor de werknemer en de organisatie, zeker als er voorzieningen getroffen worden in de werksituatie, zoals gedeeltelijke werkhervatting, aanpassing van de werkplek of het aanbieden van tijdelijk lichter werk. Figuur 10 geeft de verzuimduur voor een aantal oorzaken van het verzuim (zie ook bijlage 2). Arbodiensten kunnen dit als referentie gebruiken voor hun terugkeerbeleid.

De bovenste balk van figuur 10 bevat vergelijkbare (maar minder gedetailleerde) informatie als figuur 8. Er zijn echter nogal wat verschillen in de verzuimduur als het gaat om de reden van het verzuim. Vooral bij hoofdpijn, griep of verkoudheid en klachten aan buik, maag of darmen zijn werknemers meestal weer snel terug op het werk.

Bij psychische klachten, klachten aan hart- en vaatstelsel, klachten aan het bewegingsapparaat en bij conflicten op het werk duurt het verzuim vaak lang. Bij psychische klachten, overspannenheid en burnout en bij conflicten op het werk duurt het verzuim relatief vaak langer dan een jaar. De lange verzuimduur suggereert dat er bij een goede verzuimbegeleiding mogelijkheden kunnen zijn om de duur van het verzuim

terug te dringen, bijvoorbeeld door gedeeltelijke of therapeutische terugkeer of door bemiddeling bij conflicten.

Ook bij klachten aan het bewegingsapparaat (rug, bovenste en onderste deel van het lichaam) is te verwachten dat er winst te behalen valt wat betreft de verzuimduur. Het verzuim is hier vaak van middellange duur. Ook hier zijn er mogelijkheden om het herstel gedeeltelijk op het werk te laten plaats vinden. Door het werk aan te passen worden werknemers minder belast door bijvoorbeeld tillen, duwen trekken, werken in ongunstige of statische lichaamshoudingen en/of beeldschermwerk. Werkaanpassing kan individueel, maar ook collectief gebeuren als blijkt dat meer werknemers vanwege dezelfde reden verzuimen.

Bij het vinden van oplossingen om werknemers sneller te laten terugkeren, is het verstandig om ook samen te werken met de behandelaren. Zo kan de hersteltijd van zieke werknemers korter worden door maatregelen in de curatieve gezondheidszorg, bijvoorbeeld door het reduceren van wachttijden en meer aandacht van de behandelaars voor een snelle terugkeer naar het werk²¹. Ook de bevinding dat in veel gevallen bij langdurig verzuim geen probleemanalyse en plan van aanpak worden gemaakt, doet vermoeden dat verdere vermindering van de verzuimduur mogelijk is. Het maken van een probleemanalyse en een plan van aanpak hangt samen met een kortere verzuimduur²². Hetzelfde geldt voor gedeeltelijke werkhervatting als opstap naar volledige hervatting^{23,24}. Op veel fronten zijn er dus nog mogelijkheden om de terugkeer naar het werk van zieke werknemers te bespoedigen.

9

Heeft het verzuim te maken met het werk?

Gezondheidsklachten en ziekte van werknemers kunnen verschillende oorzaken hebben. Het werk is één van deze oorzaken. De bovenste balk van figuur 11 laat zien dat werknemers gemiddeld iets meer dan 20% van de verzuimgevallen voor een deel of hoofdzakelijk aan het werk toeschrijven. Het werk speelt niet bij alle klachten een even grote rol. Conflicten op het werk worden, zoals verwacht, grotendeels door het werk veroorzaakt, maar ook psychische klachten, overspannenheid en burnout worden vaak aan het werk toegeschreven. In bijlage 2 is de werkgerelateerdheid van het verzuim verder uitgesplitst naar een aantal kenmerken van werknemers en het werk van werknemers.

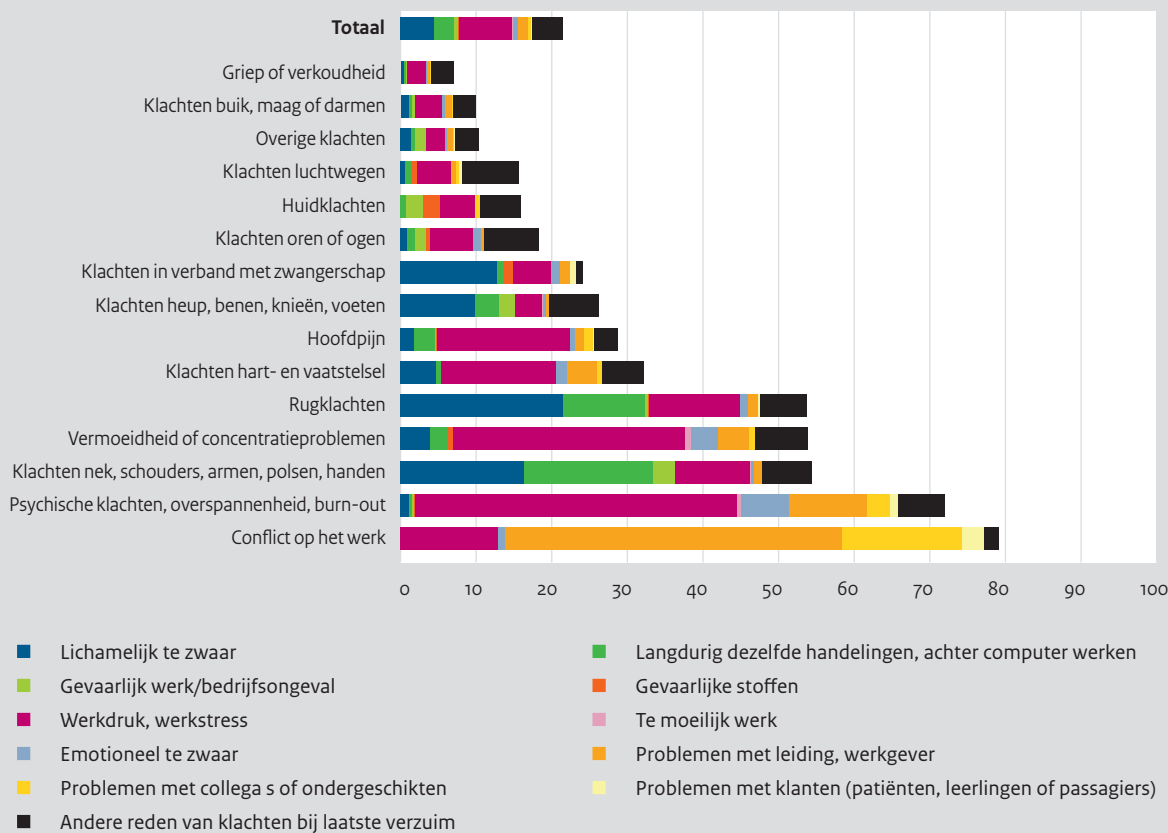
Verzuim wegens werkgerelateerde klachten duurt gemiddeld ruim 26,4 dagen (zie figuur 12). Dit is aanzienlijk langer dan de 8,6 dagen verzuim door niet-werkgerelateerde klachten. Figuur 12 laat zien dat het verzuim bij de meeste klachten langer duurt als het werk-

gerelateerd is. Het is dus niet zo dat de werkgerelateerde klachten gemiddeld langer duren omdat dit toevallig ook langdurige klachten zoals psychische klachten en conflicten op het werk zijn. Omdat het verzuim door werkgerelateerde klachten aanzienlijk langer duurt, is iets meer 50% van het totale aantal verzuimdagen van werknemers voor een deel of hoofdzakelijk werkgerelateerd.

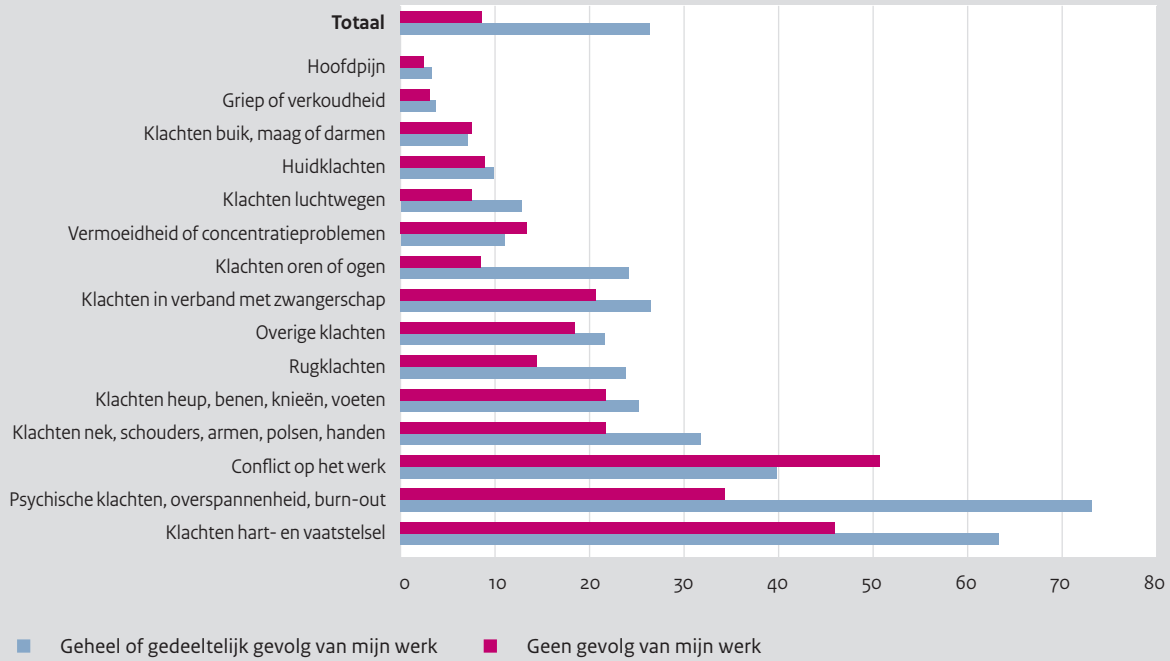
Werknemers noemen bij bijna de helft van de werkgerelateerde klachten psychosociale factoren zoals werkdruk, emotioneel zwaar werk en conflicten met derden als oorzaak van de klacht. Blootstelling aan fysieke risicofactoren is verantwoordelijk voor een derde van de werkgerelateerde klachten. Hoewel bij werkgerelateerde klachten vaak wordt gedacht aan fysiek zwaar werk, zijn de psychosociale risicofactoren dus minstens zo belangrijk.

Figuur 11: percentage werkgerelateerdheid van verschillende gezondheidsklachten (laatste verzuimgeval)

(Bron: NEA 2009)

Figuur 12: gemiddeld aantal verzuimde werkdagen bij verschillende gezondheidsklachten (laatste verzuimgeval)

10

Zijn er werknemers die niet verzuimen?

Lang niet alle werknemers verzuimen. Tabel 1 liet al zien dat jaarlijks ongeveer de helft van de werknemers niet verzuimt. Deze werknemers worden ook wel “nulverzuimers” genoemd. Figuur 13 geeft het percentage nulverzuimers voor vijf kenmerken.

In 2009 ligt het percentage nulverzuim op bijna 48%. Bij mannen is dit percentage hoger dan bij vrouwen. Ook neemt het percentage nulverzuim toe met de leeftijd. Uitzondering is de groep werknemers onder de 25 jaar. Meer dan de helft van hen heeft in het afgelopen jaar niet verzuimd. Mogelijk komt dit doordat er bij deze groep relatief vaak sprake is van kleine banen die gecombineerd worden met een opleiding²⁵.

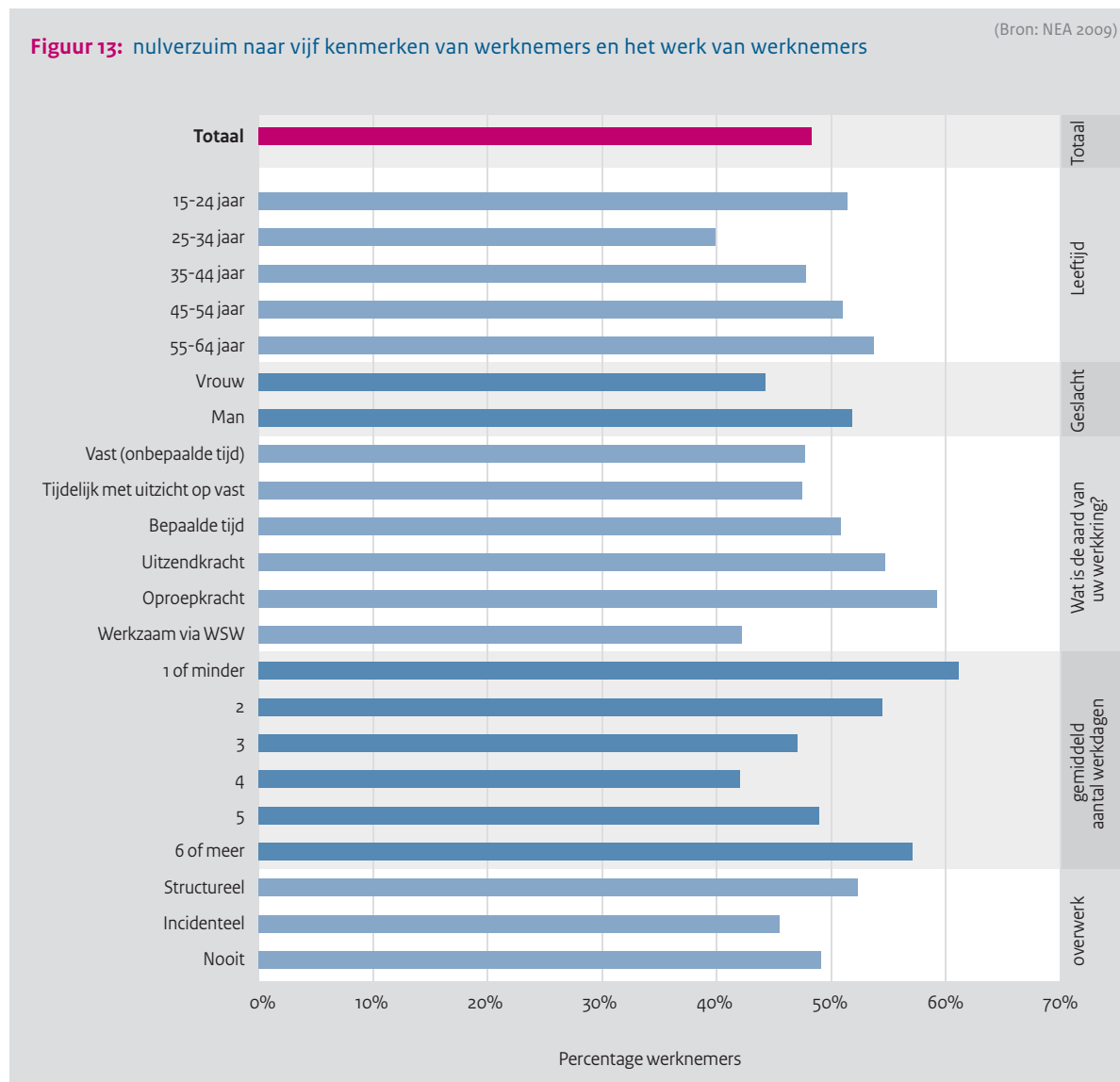
Wat betreft de werkkenmerken lijkt er een tweedeling te zijn bij de nulverzuimers. Het nulverzuim is hoog bij de werknemers met kleine banen en werknemers die op uitzend- of oproepbasis werken. Dit zijn vaak jonge werknemers. Iets meer dan 60% van de werknemers

met een arbeidsovereenkomst van 1 dag per week of minder heeft het afgelopen jaar niet verzuimd. Hetzelfde geldt voor uitzend- en oproepkrachten, die overigens ook vaak een kleine baan hebben. Een voor de hand liggende verklaring voor het hoge percentage nulverzuimers in deze groep is dat zij enerzijds niet werken als zij ziek zijn en anderzijds de kans groter is dat zij op dagen ziek zijn waarop zij niet hoeven te werken. Bovendien gaan deze werknemers als ze ziek zijn geen nieuw uitzend- of oproepwerk aan.

Nulverzuim komt ook vaker voor bij werknemers die juist veel, meer dan 5 dagen per week, werken en werknemers die structureel overwerken. Dit zou er op kunnen duiden dat deze werknemers niet verzuimen omdat zij, door tijdsdruk, geen ruimte hebben of nemen om te verzuimen. Dit heet ook wel “presenteïsme” of “ziek doorwerken” en kan op de lange termijn negatieve gevolgen hebben²⁶. Uit onderzoek blijkt dat ziek doorwerken een voorspeller is van hoger verzuim twee jaar later²⁷.

Figuur 13: nulverzuim naar vijf kenmerken van werknemers en het werk van werknemers

(Bron: NEA 2009)

11

Hoe is het ziekteverzuim vergeleken met andere landen?

Er zijn weinig studies die het ziekteverzuim internationaal op een omvangrijke en systematische wijze vergelijken. Een belangrijke bron is de European Working Conditions Survey (EWCS) van de European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions in Dublin.

In tabel 2 staan voor vijftien lidstaten van de Europese Unie vijf verzuimgetallen die, wat de berekening betreft, zoveel mogelijk vergelijkbaar zijn gemaakt met de NEA verzuimcijfers. In de EWCS wordt gevraagd naar afwezigheid van het werk vanwege gezondheidsproblemen in de 12 maanden voorafgaand aan de enquête en het totale aantal dagen dat men in die 12 maanden afwezig was vanwege deze reden. Voor de vergelijking met de andere Europese lidstaten wordt in tabel 2 alleen gekeken naar de 15 lidstaten van vóór de uitbreiding van de Europese Unie in 2004 en worden alleen werknemers met elkaar vergeleken. De verzuimgegevens van de zelfstandigen staan in de volgende paragraaf.

Tabel 2: vergelijking van het ziekteverzuim van werknemers in 15 lidstaten van de Europese Unie

	Alle werknemers			Werknemers met verzuim in de afgelopen 12 maanden	
	In afgelopen 12 maanden verzuimd door gezondheidsredenen (% werknemers)	Aantal verzuimdagen in de afgelopen 12 maanden	Verzuimpercentage (deeltijdgecorrigeerd)	Aantal verzuimdagen in de afgelopen 12 maanden	Verzuimpercentage (deeltijdgecorrigeerd)
Nederland	36	9,0	4,3	25,0	11,9
België	33	7,7	3,6	23,1	10,7
Finland	47	7,7	3,3	16,5	7,2
Zweden	29	6,6	3,1	23,2	10,7
Denemarken	34	6,7	2,9	20,0	8,8
Frankrijk	20	6,2	2,6	30,9	13,1
Portugal	14	7,6	2,5	57,2	18,9
Luxemburg	32	5,2	2,1	16,3	6,7
Italië	30	4,9	2,1	16,5	7,0
Verenigd Koninkrijk	25	4,0	1,9	16,2	7,6
Ierland	22	3,7	1,8	16,9	8,0
Spanje	15	4,1	1,7	27,5	11,4
Oostenrijk	21	3,7	1,6	18,6	8,1
Duitsland	30	3,5	1,5	11,8	5,2
Griekenland	16	3,0	1,2	18,5	7,3
Totaal	26	4,9	2,2	19,4	8,5

(Bron: EWCS 2005)

Tabel 2 laat zien dat Nederland het hoogste verzuim heeft in vergelijking met de overige 14 lidstaten. Bij het percentage werknemers dat verzuimt vanwege ziekte scoort Finland wel hoger, maar bij het aantal verzuimdagen en het verzuimpercentage scoort Nederland het hoogst. Opvallend is dat het Nederlandse verzuimpercentage overeenkomt met het verzuimpercentage van het CBS (zie figuur 1). De schatting van het gemiddelde aantal verzuimdagen van de EWCS cijfers lijkt op die van de NEA in 2005 (8,7 dagen zie tabel 1). Het grootste verschil zit hem in het percentage werknemers met verzuim dat in de NEA 2005 54% is en in de EWCS 36%.

Het beeld wordt iets anders als het verzuim wordt vergeleken van de werknemers die in de afgelopen 12 maanden voorafgaand aan het onderzoek verzuimd hebben (laatste 2 kolommen van tabel 2). Het Nederlandse verzuim lijkt dan wat meer op dat van een aantal andere lidstaten, zoals België, Denemarken, Finland, Frankrijk, Ierland, Portugal en Zweden.

De verklaring van de verschillen in het ziekteverzuim tussen de lidstaten is complex vanwege verschillen in de samenstelling van de beroepsbevolking²⁸. Een groot deel van de verschillen in ziekteverzuim tussen Nederland en de overige lidstaten kan verklaard worden door verschillen in de aard van het sociale zekerheidsstelsel en het functioneren van de arbeidsmarkt²⁹. Nederland behoort tot de best presterende landen wat betreft de arbeidsmarkt en werkloosheid³⁰. Bovendien nemen in Nederland en ook in de Scandinavische landen waar het verzuim ook bovengemiddeld is relatief veel mensen met gezondheidsbeperkingen aan het arbeidsproces deel³¹. In Nederland is het verzuim van werknemers met chronische aandoeningen 7,4%, bij werknemers zonder is dat 2,8%³².

12 Hoe zit het met het ziekteverzuim van zelfstandigen?

In de afgelopen decennia is het aantal zelfstandigen in Nederland flink toegenomen, vooral de zelfstandigen zonder personeel, de zzp'ers³³.

Tabel 3 geeft de ziekteverzuimcijfers van zelfstandigen in de vijftien lidstaten van de EU die ook in tabel 2 staan.

In Nederland en de EU als geheel is het ziekteverzuim van zelfstandigen aanzienlijk lager dan dat van werknemers. Nederland behoort echter ook wat het verzuim van zelfstandigen betreft weer tot de groep met een bovengemiddeld hoog verzuim.

Het verzuim van zelfstandigen die in de afgelopen 12 maanden verzuimd hebben is vergelijkbaar met het verzuim van werknemers. In de vijftien lidstaten zijn de verschillen tussen de zelfstandigen overigens groot.

Ook bij de vergelijking van het ziekteverzuim van zelfstandigen moet rekening gehouden worden met verschillen in samenstelling van de beroepsbevolking, economische activiteit en sociale wetgeving.

Tabel 3: vergelijking van het ziekteverzuim van zelfstandigen in 15 lidstaten van de Europese Unie

Lidstaat (tussen haakjes: percentage zelfstandigen)	Alle zelfstandigen			Zelfstandigen met verzuim in de afgelopen 12 maanden	
	In afgelopen 12 maanden verzuimd door gezondheidsredenen (% Zelfstandigen)	Aantal verzuimdagen in de afgelopen 12 maanden	Verzuimpercentage (deeltijdgecorrigeerd)	Aantal verzuimdagen in de afgelopen 12 maanden	Verzuimpercentage (deeltijdgecorrigeerd)
Finland (14%)	32,0	14,4	5,5	44,9	17,2
Portugal (25%)	13,0	12,4	4,7	95,5	36,5
Luxemburg (13%)	22,0	6,3	3,2	28,7	14,6
Zweden (7%)	22,0	8,5	3,2	38,9	14,8
Nederland (11%)	17,0	5,5	2,4	34,3	14,9
Denemarken (8%)	24,0	4,7	1,9	19,9	8,1
Ierland (23%)	18,0	4,6	1,9	27,3	11,2
Duitsland (10%)	12,0	3,1	1,2	25,5	9,5
Ver. Koninkrijk (17%)	11,0	2,2	1,1	20,5	10,1
Griekenland (49%)	10,0	2,3	0,9	23,5	8,8
Oostenrijk (25%)	20,0	2,2	0,8	11,9	4,4
Italië (45%)	14,0	1,4	0,6	9,8	4,2
Spanje (24%)	12,0	1,5	0,6	13,3	5,2
Frankrijk (14%)	9,0	1,1	0,4	12,3	4,3
België (18%)	6,0	0,5	0,2	8,6	3,6
Totaal (19%)	13,0	2,6	1,0	20,8	8,4

(Bron: EWCS 2005)

13 Kan het verzuim nog dalen?

Het Nederlandse verzuimpercentage voor 2009 wordt geschat van 4,0% tot 4,3%, afhankelijk van de onderzoeksmethodiek. Dat is laag als het vergeleken wordt met de percentages van voor 2005. Maar teruggerekend naar de financiële kosten van de arbeidsinzet in bedrijven en de totale Nederlandse arbeidsinzet, is vier procent jaarlijks nog een fors bedrag. Een recente schatting voor Nederland op basis van de NEA cijfers komt op een totaal van 13 miljard³⁴. Dat roept de vraag op of het verzuimpercentage in de komende jaren nóg verder zou kunnen dalen, zodat daarmee een verdere besparing op de totale kosten gerealiseerd kan worden.

Een belangrijk argument tegen een verdere daling, is dat in de komende jaren steeds meer oudere werknemers aan het arbeidsproces zullen gaan deelnemen. Oudere werknemers hebben gemiddeld een hoger verzuimpercentage (zie bijlage 1). Het is bekend dat veel oudere werknemers tot nu toe het arbeidsproces voortijdig verlieten vanwege gezondheidsredenen of gezondheidsoverwegingen. Als deze werknemers langer aan het arbeidsproces blijven deelnemen, gaat dat mogelijk bijdragen aan een verhoging van het verzuimpercentage. Bovendien blijkt dat er in Nederland (net als in de Scandinavische landen) relatief veel mensen met gezondheidsbeperkingen aan het arbeidsproces deelnemen. Ook dat kan een reden zijn dat het verzuim in Nederland niet verder zal gaan dalen, zeker als meer werknemers met gezondheidsbeperkingen worden ingeschakeld door de te verwachten toekomstige krapte op de arbeidsmarkt.

In deze brochure zijn echter ook argumenten gegeven dat het verzuim verder omlaag kan. Sinds 2005 is het verzuim dat door werknemers wordt gerapporteerd gedaald en die trend kan zich voortzetten, zeker als de recente wetgeving zoals de Wet verbetering poortwachter door meer bedrijven wordt toegepast en de probleemanalyse en het plan van aanpak voor iedere langdurig zieke werknemer worden opgesteld. Een ander argument is dat er nog steeds sprake is van belastende arbeidsomstandigheden die een hoger ziekteverzuim veroorzaken³⁵. De aanpak ervan is een zaak voor werkgevers en werknemers. Zo is er bijvoorbeeld bij het langdurige verzuim en verzuim door agressie en arbeidsconflicten in organisaties nog veel te winnen. Vroegtijdige bemiddeling en het snel nemen van maatregelen kan een spoedige terugkeer naar het werk bevorderen. En zoals uit onderzoek blijkt³⁶ is er nog steeds winst te behalen door het bekorten van de wachttijden in de curatieve gezondheidszorg en de aandacht van behandelaars daarvoor een snelle terugkeer naar het werk.

Vanuit de argumenten voor en tegen is het moeilijk om een voorspelling te doen over de ontwikkeling van het verzuim in Nederland in de komende jaren. Een belangrijk doel van deze brochure is in ieder geval meer inzicht te geven in het verzuim in Nederland en suggesties voor mogelijkheden om het verzuim verder terug te dringen. Meer gedetailleerde gegevens over het verzuim zijn te vinden in de twee bijlagen hierna, de verschillende geciteerde publicaties en de websites die aan het begin van deze brochure genoemd zijn.

A

Bijlage 1: Kerncijfers ziekteverzuim naar kenmerken van werknemers en het werk

In deze bijlage zijn verzuimindicatoren uitgesplitst naar kenmerken van werknemers en hun werksituatie. Ze zijn berekend op basis van de gegevens van 22.768 werknemers in de NEA 2009. De gedetailleerde sectorgegevens zijn berekend op basis van de NEA 2007-2009. De verzuimindicatoren zijn op de volgende wijze berekend:

Alle werknemers

- “Percentage verzuimd” is het percentage werknemers met ten minste één ziekteverzuimmelding in de laatste 12 maanden voorafgaand aan het invullen van de NEA vragenlijst.
- “Verzuimfrequentie” is het gemiddeld aantal keren in de afgelopen 12 maanden dat is verzuimd.
- “Aantal verzuimdagen per jaar” is het gemiddeld aantal werkdagen dat een werknemer heeft verzuimd. Ook gedeeltelijk ziekteverzuim en therapeutisch werken tellen als verzuim.
- “Verzuimpercentage” is het gemiddelde van alle individuele verzuimpercentages van de respondenten. Per respondent is het aantal verzuimde werkdagen in de laatste 12 maanden gedeeld door het aantal werkdagen volgens diens arbeidsovereenkomst (x 100). Dit verzuimpercentage is dus deeltijd gecorrigeerd.

Werknemers met minimaal één verzuimmelding

- “Verzuimfrequentie” is het gemiddeld aantal keren in de afgelopen 12 maanden dat is verzuimd.
- “Aantal verzuimdagen per jaar” is het gemiddeld aantal werkdagen dat een werknemer heeft verzuimd. Ook gedeeltelijk ziekteverzuim en therapeutisch werken tellen als verzuim.”
- “Verzuimduur per verzuimgeval” is het totaal aantal werkdagen verzuimd door alle werknemers, gedeeld door het totaal aantal keren dat door alle werknemers verzuimd is.
- “Verzuimpercentage” is het gemiddelde van alle individuele verzuimpercentages van de respondenten. Per respondent is het aantal verzuimde werkdagen in de laatste 12 maanden gedeeld door het aantal werkdagen volgens diens arbeidsovereenkomst (x 100). Dit verzuimpercentage is dus deeltijd gecorrigeerd.

	Alle werknemers				Alleen werknemers met minimaal één verzuimmelding			
	Percentage verzuimd	Verzuimfrequentie	Aantal verzuimdagen per jaar	Verzuimpercentage	Verzuimfrequentie	Aantal verzuimdagen per jaar	Verzuimduur per verzuimgeval	Verzuimpercentage ²
Totaal	51,7	1,1	7,2	4,0	2,2	14,1	6,4	7,9
Geslacht								
Man	48,2	1,0	6,9	3,5	2,2	14,5	6,6	7,4
Vrouw	55,8	1,3	7,5	4,6	2,3	13,6	5,9	8,4
Leeftijd								
15 - 24 jaar	48,6	1,2	3,9	2,8	2,5	8,2	3,3	5,8
25 - 34 jaar	60,1	1,3	6,4	3,6	2,2	10,8	4,9	6,0
35 - 44 jaar	52,2	1,0	7,4	4,0	2,0	14,3	7,2	7,8
45 - 54 jaar	49,0	1,1	8,0	4,4	2,2	16,7	7,6	9,1
55 - 64 jaar	46,3	1,0	9,9	5,4	2,4	21,8	9,1	12,0
Opleidingsniveau								
Geen opleiding gevolgd/afgemaakt	50,1	1,2	14,7	7,9	2,5	30,5	12,2	16,4
Basisonderwijs	50,8	1,3	10,9	6,1	2,7	22,1	8,2	12,4
MAVO	49,2	1,2	7,7	4,6	2,4	15,8	6,6	9,5
Vorbereidend beroepsonderwijs	49,1	1,1	9,8	5,2	2,3	20,3	8,8	10,9
HAVO/VWO	52,0	1,1	5,3	3,3	2,2	10,2	4,6	6,4
Middelbaar beroepsonderwijs	52,4	1,1	7,4	4,1	2,2	14,3	6,5	7,9
Hoger beroepsonderwijs	53,1	1,1	6,3	3,5	2,2	12,1	5,5	6,8
Wetenschappelijk onderwijs	53,1	1,0	4,8	2,7	2,0	9,2	4,6	5,1

	Alle werknemers				Alleen werknemers met minimaal één verzuimmelding			
	Percentage verzuimd	Verzuim-frequentie	Aantal verzuim-dagen per jaar	Verzuim-percentage	Verzuim-frequentie	Aantal verzuim-dagen per jaar	Verzuimdur per verzuimgeval	Verzuim-percentage 2
Samenstelling huishouden	53,2	1,1	8,1	4,3	2,2	15,5	7,0	8,3
Gehuwd/samenwonend zonder kinderen	50,3	1,0	6,8	3,9	2,1	13,7	6,5	7,8
Gehuwd/samenwonend met kinderen	60,3	1,5	10,7	6,4	2,6	18,1	7,0	10,9
Eénouder-huishouden	53,6	1,3	8,0	4,2	2,5	15,0	6,0	7,9
Alleenstaand	48,1	1,2	4,1	2,9	2,6	8,6	3,3	6,1
Anders	53,2	1,1	8,1	4,3	2,2	15,5	7,0	8,3
Aantal betaalde banen								
Eén	52,0	1,1	7,3	4,1	2,2	14,3	6,5	8,0
Meer dan één	46,7	1,2	4,9	3,1	2,7	10,7	4,0	6,7
Heeft partner een betaalde baan?								
Ja	52,5	1,1	6,9	3,9	2,1	13,3	6,3	7,5
Nee	47,0	1,0	8,3	4,2	2,3	18,0	7,8	9,2
Geen partner	53,1	1,3	7,4	4,3	2,6	14,0	5,4	8,2
Aard dienstverband								
Vaste aanstelling	52,3	1,1	7,7	4,2	2,2	14,9	6,8	8,2
Tijdelijke aanstelling, uitzicht op vast	52,6	1,1	5,2	2,8	2,2	9,9	4,5	5,4
Tijdelijke aanstelling, voor bepaalde periode	49,2	1,2	5,0	3,3	2,5	10,2	4,1	6,8
Uitzendkracht	45,3	1,2	5,7	3,2	2,8	12,7	4,5	7,1
Oproepkracht/invalkracht	40,8	1,1	2,5	2,9	2,6	6,3	2,4	7,3
Werkzaam via Wet Sociale Werkvoorziening	57,8	2,1	19,6	10,1	4,0	36,3	9,1	18,7
Aantal werkuren per week volgens contract								
1-8 uur	40,1	1,0	2,8	3,5	2,5	7,0	2,8	8,9
9-16 uur	46,8	1,0	4,9	3,9	2,2	10,5	4,8	8,4
17-24 uur	53,4	1,3	7,4	5,0	2,5	14,1	5,6	9,5
25-32 uur	59,1	1,3	8,9	5,0	2,2	15,2	6,9	8,6
33-40 uur	51,6	1,1	7,5	3,6	2,1	14,6	7,0	7,1
41-48 uur	45,1	1,0	6,7	3,6	2,4	15,5	6,5	8,3
48 uur en meer	36,2	0,7	9,8	4,6	2,0	27,4	13,7	13,0
Meer of minder willen werken								
Minder uren per week willen werken	60,6	1,4	9,7	5,0	2,3	16,3	7,1	8,5
Aantal uren is goed	49,8	1,0	6,5	3,6	2,1	13,2	6,3	7,4
Meer uren werk week willen werken	48,7	1,1	5,9	3,9	2,4	12,2	5,1	8,0
Werkt u in ploegendienst?								
Ja regelmatig	53,4	1,2	7,8	4,4	2,3	14,7	6,4	8,3
Ja, soms	47,7	1,0	6,5	3,8	2,1	13,8	6,6	8,1
Nee, nooit	51,8	1,1	7,1	4,0	2,2	13,8	6,3	7,8

	Alle werknemers				Alleen werknemers met minimaal één verzuimmelding			
	Percentage verzuimd	Verzuim-frequentie	Aantal verzuimdagen per jaar	Verzuim-percentage	Verzuim-frequentie	Aantal verzuimdagen per jaar	Verzuimduur per verzuimgeval	Verzuim-percentage 2
Werkt u in avond of nacht?								
Ja regelmatig	52,1	1,2	6,9	4,0	2,3	13,3	5,8	7,7
Ja, soms	51,5	1,0	6,1	3,3	2,0	11,9	6,0	6,5
Nee, nooit	52,1	1,2	7,8	4,4	2,3	15,3	6,7	8,6
Werkt u in weekend?								
Ja regelmatig	51,3	1,1	6,9	4,1	2,2	13,6	6,2	8,2
Ja, soms	50,3	1,0	5,9	3,1	2,1	11,9	5,7	6,3
Nee, nooit	53,3	1,2	8,0	4,4	2,3	15,2	6,6	8,4
Werkt u over (meer uren dan in contract)?								
Ja, structureel	47,7	1,0	5,9	3,3	2,1	12,6	6,0	6,9
Ja, incidenteel	54,5	1,2	7,0	3,9	2,2	13,1	6,0	7,3
Nee, nooit	50,9	1,2	8,5	5,0	2,5	17,0	6,8	9,9
Aantal overuren per week								
0	51,3	1,2	8,5	4,9	2,5	16,7	6,7	9,7
1	57,0	1,2	6,2	3,6	2,2	11,0	5,0	6,4
2	54,6	1,1	6,5	3,6	2,1	12,0	5,7	6,7
3-5	52,1	1,1	6,1	3,4	2,1	12,0	5,7	6,6
6-10	46,0	,9	6,7	3,5	2,0	14,7	7,4	7,8
11 of meer	42,5	1,0	7,5	4,0	2,4	18,0	7,5	9,7
Overuren worden uitbetaald								
Ja, volledig	51,0	1,1	6,8	3,9	2,2	13,5	6,1	7,7
Ja, deels	53,6	1,1	6,9	3,7	2,1	13,0	6,2	7,0
Nee	52,5	1,1	6,5	3,5	2,1	12,5	6,0	6,7
Duur van de pauze per werkdag								
0-15 minuten	48,0	1,2	6,5	4,0	2,5	13,8	5,5	8,4
16-30 minuten	53,0	1,1	6,9	3,9	2,2	13,2	6,0	7,5
31-45 minuten	52,7	1,1	7,2	3,9	2,1	13,8	6,6	7,5
46-60 minuten	52,2	1,2	7,7	4,2	2,3	14,9	6,5	8,2
Meer dan 60 minuten	50,7	1,1	7,4	4,1	2,3	14,8	6,4	8,1
Duur woon-werkverkeer per werkdag								
0-15 minuten	44,7	1,0	6,1	3,6	2,3	13,7	6,0	8,1
16-30 minuten	49,9	1,1	6,9	4,1	2,2	14,1	6,4	8,3
31-45 minuten	55,1	1,2	7,3	4,1	2,3	13,5	5,9	7,5
46-60 minuten	53,5	1,1	7,4	4,1	2,1	14,0	6,7	7,8
Meer dan 60 minuten	55,7	1,3	7,7	4,1	2,3	14,0	6,1	7,5

	Alle werknemers				Alleen werknemers met minimaal één verzuimmelding			
	Percentage verzuimd	Verzuim-frequentie	Aantal verzuim-dagen per jaar	Verzuim-percentage	Verzuim-frequentie	Aantal verzuim-dagen per jaar	Verzuimdur per verzuimgeval	Verzuim-percentage 2
Aantal uren thuiswerken per week								
Geen thuiswerk	52,7	1,2	7,1	4,0	2,3	13,6	5,9	7,8
1-8 uur	51,1	1,1	6,3	3,4	2,1	12,4	5,9	6,7
Meer dan 8 uur	41,1	1,0	9,8	4,9	2,6	24,3	9,3	12,3
Telewerker								
Ja	50,3	1,1	5,9	3,2	2,1	11,8	5,6	6,4
Nee	51,9	1,1	7,3	4,1	2,2	14,3	6,5	8,1
Aantal jaren werkzaam bij werkgever								
Minder dan een jaar	43,2	,9	4,1	2,4	2,2	9,6	4,4	5,7
1-2 jaar	55,1	1,3	5,2	3,2	2,4	9,5	4,0	5,8
2-5 jaar	57,3	1,3	6,4	3,7	2,4	11,3	4,7	6,6
6-10 jaar	54,8	1,2	8,8	5,0	2,2	16,3	7,4	9,3
11-20 jaar	52,1	1,1	7,8	4,3	2,2	15,2	6,9	8,3
Meer dan 20 jaar	46,7	1,0	8,8	4,6	2,1	19,2	9,1	10,2
Aantal jaren werkzaam in functie								
Minder dan een jaar	48,6	1,0	5,1	3,0	2,1	10,6	5,0	6,3
1-2 jaar	55,7	1,3	6,2	3,6	2,3	11,3	4,9	6,6
2-5 jaar	52,5	1,1	7,0	3,9	2,2	13,5	6,1	7,5
6-10 jaar	53,4	1,1	8,7	4,9	2,2	16,6	7,5	9,3
11-20 jaar	47,4	1,0	7,9	4,3	2,2	17,2	7,8	9,2
Meer dan 20 jaar	44,9	1,0	9,1	4,9	2,4	20,7	8,6	11,3
Leidinggevende functie								
Nee	53,5	1,2	7,4	4,3	2,3	14,1	6,1	8,1
Ja, 1-9 medewerkers	49,4	1,0	6,4	3,4	2,0	13,1	6,6	6,9
Ja, 10-99 medewerkers	43,6	,8	6,5	3,4	1,8	15,1	8,4	7,8
Ja, 100 of meer medewerkers	34,1	,7	6,9	3,4	2,1	20,6	9,8	10,2
Bedrijfsgrootte								
1 tot en met 4	42,0	,9	6,3	3,6	2,2	15,3	7,0	8,7
5 tot en met 9	46,0	1,0	6,2	3,7	2,2	13,6	6,2	8,2
10 tot en met 49	50,7	1,2	6,7	3,8	2,4	13,3	5,5	7,6
50 tot en met 99	52,2	1,1	7,0	4,0	2,1	13,6	6,5	7,7
100 tot en met 499	54,5	1,2	7,4	4,2	2,2	13,9	6,3	7,8
500 tot en met 999	58,2	1,2	8,4	4,6	2,2	14,7	6,7	8,1
1.000 of meer	54,1	1,1	8,2	4,3	2,1	15,2	7,2	8,1

	Alle werknemers				Alleen werknemers met minimaal één verzuimmelding			
	Percentage verzuimd	Verzuim-frequentie	Aantal verzuim-dagen per jaar	Verzuim-percentage	Verzuim-frequentie	Aantal verzuim-dagen per jaar	Verzuimdur per verzuimgeval	Verzuim-percentage 2
Sector								
Landbouw, visserij	42,7	1,0	6,0	3,4	2,3	14,8	6,4	8,3
Industrie (incl. delfstoffen, nuts)	50,1	1,1	8,5	4,3	2,3	17,2	7,5	8,7
Bouwnijverheid	48,2	1,0	8,9	4,4	2,2	18,7	8,5	9,3
Handel	48,3	1,0	5,6	3,3	2,2	11,6	5,3	6,8
Horeca	42,7	1,2	6,0	4,0	2,8	14,2	5,1	9,5
Vervoer en communicatie	49,6	1,0	9,3	5,3	2,1	19,1	9,1	10,8
Financiële dienstverlening	52,3	1,0	6,1	3,3	2,0	11,8	5,9	6,4
Zakelijke dienstverlening	52,7	1,1	6,7	3,5	2,1	12,8	6,1	6,8
Openbaar bestuur	56,6	1,2	7,6	4,1	2,1	13,6	6,5	7,3
Onderwijs	53,8	1,3	7,4	4,3	2,5	14,0	5,6	8,2
Gezondheids- en welzijnszorg	56,7	1,2	7,6	4,7	2,2	13,6	6,2	8,5
Cultuur en overige diensten	52,4	1,3	6,9	3,9	2,5	13,3	5,3	7,6
Sector (gedetailleerd; gegevens NEA 2007-2009)								
Totaal NEA 2007-2009	51,1	1,1	7,4	4,1	2,3	14,8	8,9	8,2
Landbouw, bosbouw en visserij	39,0	,9	5,7	3,2	2,4	15,2	8,6	8,5
Voeding- en genotmiddelenindustrie	48,3	1,0	7,0	3,5	2,0	14,8	8,8	7,5
Textiel, kleding en lederindustrie	45,2	,7	9,5	4,9	1,6	21,1	19,6	10,9
Hout- en bouwmaterialenindustrie	43,7	1,0	10,0	4,5	2,2	23,4	14,0	10,7
Papierindustrie, drukken, uitgeven	50,6	1,1	7,0	3,6	2,2	14,0	9,1	7,2
Aardolie- rubber en kunststofindustrie	45,9	1,1	8,6	4,5	2,3	19,0	11,6	9,9
Vervaardiging van chemische producten	48,4	,9	6,4	3,2	2,0	13,4	8,5	6,8
Vervaardiging van metalen in primaire vorm	44,6	1,0	8,0	4,0	2,2	18,6	12,3	9,3
Vervaardiging van producten van metaal	49,6	1,1	8,5	4,0	2,3	17,4	10,0	8,3
Vervaardiging van machines en apparaten	52,5	1,1	7,1	3,5	2,1	13,6	8,9	6,7
Vervaardiging van elektrische, optische apparaten	51,3	,9	6,6	3,3	1,9	13,2	8,2	6,6
Vervaardiging van auto's, aanhangers, opleggers	43,9	,9	5,7	2,9	2,0	13,3	10,0	6,7
Vervaardiging van transportmiddelen	50,5	1,1	8,8	4,3	2,1	17,6	12,7	8,6
Vervaardiging van meubels, goederen; recycling	58,8	1,8	16,3	8,3	3,2	28,6	14,8	14,6
Elektriciteit, aardgas, stoom, warm water	52,5	1,0	10,6	5,5	2,0	20,2	11,3	10,5
Bouwnijverheid: Burgerlijke en utiliteitsbouw	43,9	1,1	8,4	4,0	2,5	19,4	13,5	9,3
Bouwnijverheid: Bouwinstallatie	51,4	1,1	8,1	4,0	2,2	15,9	8,9	7,9
Bouwnijverheid: Overig	43,3	,9	7,8	3,9	2,1	18,5	12,2	9,2
Handel en reparatie auto's, motoren; benzinstations	48,0	1,1	5,4	2,7	2,2	11,5	6,6	5,7
Groothandel en handelsbemiddeling	48,7	1,0	6,5	3,3	2,2	13,4	8,2	6,8
Detailhandel en reparatie	47,8	1,1	6,0	3,8	2,3	12,7	7,4	8,2
Horeca: hotels, pensions en conferentieoorden	40,5	,9	3,6	2,1	2,2	8,9	5,0	5,1
Horeca: restaurants, cafetaria's snackbars etc	37,9	1,1	4,1	2,7	2,8	11,1	6,5	7,4
Horeca: overig	39,8	,9	7,5	4,5	2,4	19,6	10,6	11,8

	Alle werknemers				Alleen werknemers met minimaal één verzuimmelding			
	Percentage verzuimd	Verzuim-frequentie	Aantal verzuimdagen per jaar	Verzuim-percentage	Verzuim-frequentie	Aantal verzuimdagen per jaar	Verzuimdur per verzuimgeval	Verzuim-percentage 2
Vervoer over land	45,9	1,0	9,6	4,8	2,3	21,2	13,9	10,7
Vervoer door de lucht en over water	50,8	,9	9,5	5,2	1,9	19,2	12,4	10,7
Dienstverlening ten behoeve van het vervoer	53,4	1,2	8,3	4,7	2,2	15,8	10,6	8,9
Post en telecommunicatie	50,0	1,0	8,3	4,7	2,1	16,9	11,3	9,5
Financiële instellingen	51,3	1,1	6,3	3,6	2,1	12,4	7,4	7,1
Verzekeringswezen en pensioenfondsen	57,5	1,1	7,1	3,9	1,9	12,5	7,1	6,8
Activiteiten financiële instellingen	50,8	1,0	5,0	2,8	2,0	10,1	6,5	5,6
Verhuur van en handel in onroerende goederen	50,9	1,1	6,7	3,6	2,2	13,2	8,3	7,2
Verhuur van roerende goederen	38,4	1,1	6,1	3,1	2,8	16,1	11,7	8,2
Computerservice	58,1	1,2	5,7	2,9	2,1	9,9	6,4	5,0
Speur- en ontwikkelingswerk	57,2	1,5	5,6	3,0	2,7	9,9	6,0	5,2
Overige zakelijke dienstverlening	52,3	1,2	7,0	3,7	2,2	13,6	8,1	7,2
Openbaar bestuur, verplichte sociale verzekeringen	56,9	1,2	8,3	4,5	2,2	14,7	9,2	8,0
Onderwijs: primair onderwijs	50,6	1,3	7,2	4,3	2,6	14,7	8,9	8,7
Onderwijs: secundair onderwijs en educatie	56,7	1,6	7,9	4,5	2,8	14,1	7,6	8,0
Onderwijs: tertiair onderwijs	50,9	1,1	6,1	3,4	2,2	12,2	7,6	6,8
Onderwijs: overig	51,2	1,2	7,2	4,1	2,3	14,4	9,3	8,1
Gezondheidszorg: thuiszorg	53,0	1,2	10,2	6,2	2,2	19,6	12,1	11,9
Gezondheidszorg: kinderopvang	58,8	1,4	6,8	4,6	2,5	11,8	6,1	8,0
Gezondheidszorg: overig	55,1	1,3	8,0	4,9	2,3	14,7	8,8	9,2
Milieudienstverlening	55,2	1,2	9,7	4,8	2,3	18,1	10,2	8,9
Werkgevers, werknemers en beroepenorganisaties	56,6	1,6	7,4	4,3	2,8	13,3	8,2	7,7
Cultuur, sport en recreatie	50,2	1,1	6,9	4,0	2,3	13,8	7,5	8,1
Overige dienstverlening	43,0	,9	5,4	3,0	2,0	12,8	7,8	7,2
Overige sectoren (<150 werknemers)	49,5	1,0	6,4	3,4	2,0	13,2	7,8	7,0
Beroep of functie (globale indeling)								
Ambachtelijk, industrieel	49,8	1,2	8,8	4,5	2,5	17,7	7,1	9,1
Transport	46,4	1,0	9,9	4,9	2,1	21,5	10,2	10,7
Administratief	54,2	1,1	7,0	4,1	2,1	13,1	6,2	7,7
Commercieel	52,0	1,1	5,2	3,2	2,2	10,2	4,6	6,3
Dienstverlenend	49,9	1,1	7,6	4,3	2,2	15,6	7,1	8,8
Gezondheidszorg, hulpverlening	55,8	1,2	7,4	4,6	2,2	13,4	6,1	8,4
Leerkracht, docent	53,1	1,4	7,0	4,2	2,6	13,5	5,2	8,0
(Vak-)specialist	55,9	1,2	6,2	3,2	2,1	11,2	5,3	5,8
Agrarisch	43,7	1,0	7,8	4,4	2,5	19,0	7,6	10,7
Leidinggevend	45,2	,8	5,4	2,8	1,8	12,1	6,7	6,2
Overige beroepen	50,3	1,1	7,1	3,9	2,3	14,3	6,2	7,9

	Alle werknemers				Alleen werknemers met minimaal één verzuimmelding			
	Percentage verzuimd	Verzuim-frequentie	Aantal verzuim-dagen per jaar	Verzuim-percentage	Verzuim-frequentie	Aantal verzuim-dagen per jaar	Verzuimdur per verzuimgeval	Verzuim-percentage 2
Beroep of functie (gedetailleerd)								
Loodgieters, fitters, lassers, plaat- constructiewerkers	48,0	1,1	8,1	4,0	2,4	17,0	7,1	8,5
Metselaars, timmerlieden en andere bouwvakkers	49,5	1,4	12,5	6,0	2,9	25,7	8,9	12,5
Voedingsmiddelen- en drankenbereiders	46,5	1,0	7,5	4,8	2,1	16,3	7,8	10,5
Elektromonteurs, reparateurs elektrische apparaten	55,4	1,4	10,2	5,1	2,5	18,5	7,4	9,2
Machinebankwerkers, monteurs, instrumentmakers	53,9	1,1	7,4	3,4	2,1	13,2	6,3	6,1
Overige ambachtelijke en industriële beroepen	48,2	1,2	7,9	4,2	2,5	16,7	6,7	8,8
Buschauffeurs, treinbestuurders, zeelieden	47,6	1,1	13,5	7,2	2,3	28,6	12,4	15,2
Vrachtwagenchauffeurs	41,0	,7	12,1	5,7	1,8	30,4	16,9	14,3
Laders, lossers, inpakkers, grondwerk, machinisten	46,9	1,1	6,4	3,3	2,3	13,6	5,9	7,1
Overige transportberoepen	52,1	1,1	7,7	3,9	2,1	15,0	7,1	7,5
Secretaressen, typisten e.d.	56,7	1,2	6,0	3,7	2,1	10,7	5,1	6,7
Boekhouders, kassiers e.d.	46,2	,9	5,7	3,1	1,9	12,7	6,7	6,9
Overige administratieve beroepen	56,0	1,2	7,9	4,6	2,2	14,3	6,5	8,4
Vertegenwoordigers, handelsagenten	47,1	1,1	5,4	2,8	2,4	12,0	5,0	6,2
Winkeliers, winkelbedienden en andere verkopers	51,7	1,1	5,1	3,4	2,2	9,9	4,5	6,7
Verzekeringsagenten, makelaars, tussenpersonen	48,2	1,2	5,1	2,7	2,6	10,6	4,1	5,6
Overige commerciële beroepen	55,2	1,1	5,5	3,1	2,1	10,1	4,8	5,7
Koks, kelners, buffetbedienden	45,2	1,1	4,7	3,0	2,5	10,6	4,2	6,8
Huisbewaarders, schoonmaakpersoneel	39,7	,7	7,8	4,1	2,0	20,7	10,4	10,9
Politiepersoneel, brandweer, bewakers	54,7	1,0	9,6	5,0	1,9	17,9	9,4	9,4
Overige dienstverlenende functies	53,9	1,2	8,4	4,7	2,3	15,8	6,9	8,9
Geneeskundigen, tandartsen, dierenartsen	48,6	,9	3,2	2,0	1,8	6,6	3,7	4,1
Verpleegkundigen, ziekenverzorgenden	56,5	1,2	7,8	4,9	2,2	14,1	6,4	8,8
Bejaardenverzorgers, kinderverzorgers, hulpen	56,2	1,4	8,4	5,2	2,5	15,1	6,0	9,5
Overige gezondheidszorgberoepen	56,3	1,1	7,2	4,5	2,1	13,0	6,2	8,1
Docenten basisonderwijs	50,6	1,5	6,8	4,3	3,1	13,8	4,5	8,8
Docenten voortgezet onderwijs	61,6	1,5	6,8	3,9	2,5	11,1	4,4	6,4
Overige onderwijsberoepen	49,7	1,1	7,4	4,2	2,3	15,1	6,6	8,7
Architecten, ingenieurs, tekenaars	50,2	1,0	5,2	2,6	2,0	10,4	5,2	5,3
Statistici, wiskundigen, systeemanalisten, ICT-ers	60,7	1,2	8,1	4,1	2,0	13,4	6,7	6,7
Overige vakspecialisten	55,6	1,2	5,1	2,7	2,2	9,2	4,2	5,0
Tuinbouwers, bollen-, boomkwekers, hoveniers	47,5	1,2	8,7	5,1	2,6	19,8	7,6	11,4
Overige agrarische beroepen	38,6	,9	6,5	3,4	2,4	17,7	7,4	9,4
Leidinggevende functies	45,2	,8	5,4	2,8	1,8	12,1	6,7	6,2
Overige beroepen	50,3	1,1	7,1	3,9	2,3	14,3	6,2	7,9

B

Bijlage 2: Duur en werkgerelateerdheid van het verzuim naar kenmerken van werknemers en het werk

In deze bijlage is voor de meest recente verzuimmelding de verzuimduur en de werkgerelateerdheid van het verzuim uitgesplitst naar een aantal kenmerken van werknemers en hun werksituatie. Deze gegevens zijn weer berekend op basis van de NEA 2009; de gedetailleerde sectorgegevens op basis van de NEA 2007-2009.

Verzuimduur, te weten:

- “% 1 t/m 7 dagen”, ofwel het percentage werknemers met 1 t/m 7 verzuimdagen bij het meest recente verzuimgeval.
- “% 8 t/m 28 dagen”, ofwel het percentage werknemers met 8 t/m 28 verzuimdagen bij het meest recente verzuimgeval.
- “% 29 dagen t/m 42 weken”, ofwel het percentage werknemers met 29 dagen t/m 42 weken aan verzuimdagen bij het meest recente verzuimgeval.
- “% 42 weken of meer”, ofwel het percentage werknemers met 42 weken of meer verzuimdagen bij het meest recente verzuimgeval.

Werkgerelateerdheid van het verzuim

Was de ziekte of aandoening van het meest recente verzuimgeval naar de mening (heeft u de indruk?) van de werknemer het gevolg van het werk dat men deed, uitgesplitst in 4 categorieën:

- “% ja, hoofdzakelijk”.
- “% ja, voor een deel”.
- “% nee”.
- “% weet niet”.

	Meest recente verzuimgeval duurde:				Was ziekte of aandoening laatste verzuimgeval gevolg van werk?			
	% 1 t/m 7 dagen	% 8 t/m 28 dagen	% 29 dagen t/m 42 weken	% 42 weken of meer	% Ja, hoofdzakelijk	% Ja, voor een deel	% Nee	% Weet niet
Totaal	72,4	16,7	10,9	1,1	7,9	13,6	73,4	5,2
Geslacht								
Man	73,6	16,6	9,9	0,9	9,1	13,9	71,2	5,8
Vrouw	71,2	16,8	12,1	1,4	6,6	13,2	75,8	4,4
Leeftijd								
15 - 24 jaar	79,7	15,8	4,5	0,1	5,6	10,6	77,5	6,3
25 - 34 jaar	81,0	12,0	7,0	0,6	6,7	13,4	75,8	4,1
35 - 44 jaar	74,2	15,7	10,1	1,0	6,6	14,2	74,8	4,4
45 - 54 jaar	67,7	18,7	13,6	1,6	10,0	14,2	70,8	5,1
55 - 64 jaar	58,1	22,9	19,1	2,3	10,5	14,3	68,1	7,2
Opleidingsniveau								
Geen opleiding gevolgd/afgemaakt	56,2	22,6	21,2	0,9	9,8	21,2	57,9	11,1
Basisonderwijs	60,9	23,8	15,3	1,8	13,9	14,5	61,4	10,2
MAVO	66,6	21,2	12,2	1,5	9,0	13,9	70,8	6,3
Vorbereidend beroepsonderwijs	61,9	22,5	15,6	1,6	11,1	16,4	65,4	7,0
HAVO/VWO	77,0	14,0	9,0	0,8	6,0	12,2	78,1	3,6
Middelbaar beroepsonderwijs	70,3	17,9	11,9	1,3	8,4	14,0	72,1	5,4
Hoger beroepsonderwijs	77,5	13,3	9,1	0,9	5,8	12,4	78,1	3,7
Wetenschappelijk onderwijs	86,5	8,3	5,2	0,6	5,1	11,6	80,2	3,1
Samenstelling huishouden								
Gehuwd/samenwonend zonder kinderen	70,8	17,0	12,3	1,2	9,3	13,1	72,8	4,7
Gehuwd/samenwonend met kinderen	72,7	15,9	11,3	1,2	7,2	13,9	74,1	4,9
Eénouder-huishouden	67,1	19,3	13,6	1,5	8,4	14,3	71,5	5,8
Alleenstaand	74,1	16,5	9,5	1,2	8,9	15,2	70,7	5,3
Anders	75,9	18,4	5,7	0,4	5,1	10,8	76,7	7,4

	Meest recente verzuimgeval duurde:				Was ziekte of aandoening laatste verzuimgeval gevolg van werk?			
	% 1 t/m 7 dagen	% 8 t/m 28 dagen	% 29 dagen t/m 42 weken	% 42 weken of meer	% Ja, hoofdzakelijk	% Ja, voor een deel	% Nee	% Weet niet
Aantal betaalde banen								
Eén	72,4	16,6	11,0	1,2	8,0	13,7	73,1	5,2
Meer dan één	72,5	18,6	8,9	0,8	6,4	10,8	77,7	5,0
Heeft partner een betaalde baan?								
Ja	73,3	15,8	10,9	1,1	7,3	13,4	74,9	4,4
Nee	67,2	19,3	13,4	1,4	11,1	14,6	67,9	6,4
Geen partner	73,6	17,2	9,2	1,2	7,5	13,6	72,6	6,3
Aard dienstverband								
Vaste aanstelling	71,8	16,7	11,5	1,2	8,0	13,7	73,4	4,9
Tijdelijke aanstelling, uitzicht op vast	78,1	14,1	7,8	0,8	6,6	13,4	75,5	4,5
Tijdelijke aanstelling, voor bepaalde periode	77,3	15,0	7,7	1,2	7,9	13,0	72,0	7,1
Uitzendkracht	67,9	20,7	11,4	0,6	10,8	11,0	69,7	8,6
Oproepkracht/invalkracht	74,1	19,6	6,3	1,8	4,4	9,6	80,9	5,1
Werkzaam via Wet Sociale Werkvoorziening	38,9	35,7	25,4	1,5	11,1	22,4	55,5	11,0
Aantal werkuren per week volgens contract								
1-8 uur	70,1	20,8	7,7	1,4	5,1	8,3	80,3	6,2
9-16 uur	67,2	17,9	13,3	1,6	5,9	11,3	76,6	6,2
17-24 uur	68,2	18,3	11,7	1,8	6,3	13,8	74,9	5,0
25-32 uur	72,0	16,7	9,7	1,6	7,7	14,7	73,1	4,5
33-40 uur	74,6	15,7	8,9	0,8	8,7	13,9	72,3	5,1
41-48 uur	69,9	14,5	13,1	2,5	13,0	13,3	68,4	5,3
48 uur en meer	65,8	14,5	18,9	0,8	13,4	20,1	57,6	8,9
Meer of minder willen werken								
Minder uren per week willen werken	71,8	15,8	12,3	1,5	10,5	17,1	67,4	5,1
Aantal uren is goed	73,7	16,1	10,2	0,9	6,7	12,1	76,4	4,8
Meer uren werk week willen werken	71,5	18,2	10,3	1,1	7,3	13,9	72,9	6,0
Werkt u in ploegendienst?								
Ja regelmatig	66,9	21,0	12,1	0,8	11,1	15,5	66,8	6,6
Ja, soms	67,0	24,1	8,8	0,5	11,0	15,9	67,3	5,9
Nee, nooit	73,6	15,7	10,7	1,2	7,2	13,1	74,9	4,8
Werkt u in avond of nacht?								
Ja regelmatig	70,8	18,3	10,9	0,9	9,6	14,8	69,8	5,8
Ja, soms	76,2	15,0	8,8	0,8	7,0	13,6	74,7	4,7
Nee, nooit	71,4	16,7	11,9	1,4	7,3	12,8	75,0	4,9

	Meest recente verzuimgeval duurde:				Was ziekte of aandoening laatste verzuimgeval gevolg van werk?			
	% 1 t/m 7 dagen	% 8 t/m 28 dagen	% 29 dagen t/m 42 weken	% 42 weken of meer	% Ja, hoofdzakelijk	% Ja, voor een deel	% Nee	% Weet niet
Werkt u in weekend?								
Ja regelmatig	70,1	18,3	11,6	1,1	9,4	14,5	71,0	5,1
Ja, soms	76,3	15,1	8,6	0,9	6,8	13,7	74,7	4,9
Nee, nooit	72,1	16,3	11,7	1,3	7,5	12,7	74,7	5,0
Werkt u over (meer uren dan in contract)?								
Ja, structureel	74,8	15,6	9,6	1,0	9,3	15,3	70,9	4,5
Ja, incidenteel	73,3	16,1	10,6	1,0	6,9	13,4	74,8	5,0
Nee, nooit	68,5	18,6	12,8	1,6	8,4	12,0	73,6	6,0
Aantal overuren per week								
0	69,0	18,6	12,4	1,5	8,5	12,0	73,5	5,9
1	75,5	14,8	9,7	0,7	5,8	13,5	76,5	4,2
2	73,9	16,4	9,6	1,3	6,6	13,6	74,7	5,1
3-5	74,8	14,9	10,3	0,9	7,7	14,4	73,5	4,4
6-10	74,4	15,6	10,0	1,0	9,5	14,9	70,7	4,9
11 of meer	71,3	17,3	11,4	0,9	12,1	15,0	68,2	4,7
Overuren worden uitbetaald								
Ja, volledig	70,1	18,2	11,7	1,2	9,0	12,9	72,9	5,2
Ja, deels	71,9	17,5	10,6	1,0	7,8	17,3	69,0	5,8
Nee	77,2	13,8	9,0	0,9	6,8	13,9	75,2	4,2
Duur van de pauze per werkdag								
0-15 minuten	70,4	16,9	12,7	1,0	8,4	13,2	72,7	5,6
16-30 minuten	73,7	15,8	10,5	1,4	6,6	12,2	76,5	4,6
31-45 minuten	74,3	14,6	11,1	1,2	8,0	14,9	72,2	4,9
46-60 minuten	71,4	18,4	10,2	0,8	9,0	14,3	71,2	5,5
Meer dan 60 minuten	70,2	18,9	11,0	0,9	7,4	15,3	72,1	5,2
Duur woon-werkverkeer per werkdag								
0-15 minuten	70,8	17,0	12,2	1,3	7,3	12,2	75,9	4,6
16-30 minuten	72,0	16,0	11,9	1,1	7,9	14,6	72,3	5,3
31-45 minuten	72,5	17,3	10,1	0,9	7,3	13,8	74,4	4,5
46-60 minuten	72,5	17,6	9,9	1,0	8,0	13,5	72,8	5,7
Meer dan 60 minuten	74,1	15,7	10,2	1,1	8,3	13,0	73,5	5,2
Aantal uren thuiswerken per week								
Geen thuiswerk	72,2	17,2	9,6	1,1	7,7	13,0	74,4	4,9
1-8 uur	76,8	13,8	8,3	1,1	6,7	14,0	75,4	3,9
Meer dan 8 uur	71,7	15,3	12,1	0,9	9,9	16,6	67,0	6,5

	Meest recente verzuimgeval duurde:				Was ziekte of aandoening laatste verzuimgeval gevolg van werk?			
	% 1 t/m 7 dagen	% 8 t/m 28 dagen	% 29 dagen t/m 42 weken	% 42 weken of meer	% Ja, hoofdzakelijk	% Ja, voor een deel	% Nee	% Weet niet
Telewerker								
Ja	77,6	12,8	9,6	1,0	6,2	13,2	76,8	3,9
Nee	71,8	17,1	11,1	1,2	8,1	13,6	72,9	5,4
Aantal jaren werkzaam bij werkgever								
Minder dan een jaar	77,8	13,7	7,3	1,1	7,1	10,8	76,9	5,3
1-2 jaar	78,7	14,4	6,2	0,7	6,6	12,3	76,0	5,1
2-5 jaar	75,9	15,3	8,2	0,5	7,5	14,0	74,0	4,5
6-10 jaar	70,8	16,7	11,1	1,4	7,7	14,3	73,0	5,0
11-20 jaar	68,2	18,7	11,7	1,5	7,8	14,8	71,9	5,6
Meer dan 20 jaar	63,6	20,7	14,1	1,6	10,7	13,9	69,9	5,5
Aantal jaren werkzaam in functie								
Minder dan een jaar	79,8	12,8	6,3	1,1	6,3	11,2	78,2	4,3
1-2 jaar	77,6	14,7	7,0	0,8	6,5	12,2	76,6	4,7
2-5 jaar	73,8	16,8	8,5	0,9	6,6	12,9	76,0	4,5
6-10 jaar	68,6	17,8	12,3	1,3	8,1	15,3	70,8	5,8
11-20 jaar	65,7	19,4	13,2	1,7	10,1	15,0	69,8	5,2
Meer dan 20 jaar	61,1	21,4	15,7	1,8	14,0	16,4	62,4	7,3
Leidinggevende functie								
Nee	71,6	17,0	10,3	1,2	7,9	13,1	73,7	5,3
Ja, 1-9 medewerkers	74,9	15,6	8,4	1,1	8,6	15,5	70,9	4,9
Ja, 10-99 medewerkers	73,2	17,1	8,7	0,9	6,0	13,0	76,8	4,2
Ja, 100 of meer medewerkers	84,8	7,4	7,8	0,0	7,4	11,5	79,8	1,2
Bedrijfsgrootte								
1 tot en met 4	70,4	17,2	12,4	1,1	6,7	11,8	75,8	5,6
5 tot en met 9	71,6	16,9	11,5	1,9	8,2	13,6	72,9	5,3
10 tot en met 49	72,7	16,6	10,6	0,9	8,3	14,5	72,3	4,9
50 tot en met 99	72,2	16,7	11,1	1,2	8,3	13,7	71,2	6,8
100 tot en met 499	72,3	17,3	10,5	1,1	7,8	14,0	73,5	4,7
500 tot en met 999	70,5	16,3	13,2	1,7	7,1	11,8	76,7	4,4
1.000 of meer	74,3	15,5	10,1	1,0	7,5	12,2	75,9	4,4

	Meest recente verzuimgeval duurde:				Was ziekte of aandoening laatste verzuimgeval gevolg van werk?			
	% 1 t/m 7 dagen	% 8 t/m 28 dagen	% 29 dagen t/m 42 weken	% 42 weken of meer	% Ja, hoofdzakelijk	% Ja, voor een deel	% Nee	% Weet niet
Sector								
Landbouw, visserij	77,0	13,2	9,8	0,4	11,2	13,2	73,7	1,9
Industrie (incl. delfstoffen, nuts)	69,9	18,5	11,7	0,9	9,4	14,3	70,4	6,0
Bouwnijverheid	67,7	18,3	14,0	1,2	14,9	14,9	62,2	8,0
Handel	74,6	15,7	9,7	1,3	6,7	13,1	74,9	5,3
Horeca	67,4	20,7	11,8	1,5	9,8	16,9	68,8	4,5
Vervoer en communicatie	64,2	22,6	13,2	1,7	10,3	14,6	68,6	6,5
Financiële dienstverlening	78,1	14,8	7,1	0,8	4,4	10,8	79,4	5,3
Zakelijke dienstverlening	77,5	13,5	9,1	0,8	5,9	12,1	77,3	4,6
Openbaar bestuur	73,1	17,4	9,4	1,1	5,9	10,5	80,1	3,5
Onderwijs	74,7	12,8	12,5	1,8	8,3	16,5	70,2	5,0
Gezondheids- en welzijnszorg	69,0	18,3	12,7	1,2	7,8	14,9	72,6	4,7
Cultuur en overige diensten	74,1	15,7	10,2	1,2	9,0	12,9	73,0	5,1
Sector (gedetailleerd; NEA 2007-2009)								
Totaal NEA 2007-2009	71,3	16,9	10,5	1,3	8,6	14,0	72,4	5,0
Landbouw, bosbouw en visserij	72,8	15,9	10,8	0,6	12,4	12,6	69,4	5,6
Voeding- en genotmiddelenindustrie	70,2	16,7	12,0	1,0	10,9	14,0	69,3	5,8
Textiel, kleding en lederindustrie	62,9	25,2	9,4	2,5	5,3	11,0	76,3	7,4
Hout- en bouwmaterialenindustrie	68,3	19,0	11,3	1,4	11,6	15,8	66,8	5,8
Papierindustrie, drukken, uitgeven	69,7	16,8	12,2	1,3	9,5	12,8	72,5	5,2
Aardolie- rubber en kunststofindustrie	68,7	20,1	10,1	1,1	15,6	14,7	64,0	5,6
Vervaardiging van chemische producten	73,8	18,2	7,0	0,9	4,8	10,4	81,0	3,8
Vervaardiging van metalen in primaire vorm	67,6	20,5	11,1	0,8	11,9	18,3	67,2	2,7
Vervaardiging van producten van metaal	71,0	18,2	10,3	0,4	12,0	14,9	66,9	6,2
Vervaardiging van machines en apparaten	74,0	14,7	10,3	1,0	11,3	13,9	70,3	4,5
Vervaardiging van elektrische, optische apparaten	71,7	18,0	9,1	1,2	8,1	11,6	75,3	5,0
Vervaardiging van auto's, aanhangers, opleggers	73,6	15,3	10,7	0,4	9,2	9,8	73,9	7,0
Vervaardiging van transportmiddelen	68,8	16,8	13,1	1,3	13,2	11,4	67,6	7,9
Vervaardiging van meubels, goederen; recycling	53,1	27,3	17,8	1,8	11,0	17,2	63,6	8,1
Elektriciteit, aardgas, stoom, warm water	70,6	18,4	10,7	0,4	11,2	13,4	71,9	3,5
Bouwnijverheid: Burgerlijke en utiliteitsbouw	62,7	22,7	13,8	0,9	19,5	17,8	54,5	8,2
Bouwnijverheid: Bouwinstallatie	74,9	14,4	9,2	1,5	13,9	16,0	63,7	6,5
Bouwnijverheid: Overig	66,8	17,9	14,4	1,0	15,6	16,4	61,0	7,0
Handel en reparatie auto's, motoren; benzinstations	73,5	18,1	7,8	0,7	9,0	14,5	70,5	6,0
Groothandel en handelsbemiddeling	75,4	15,5	8,3	0,8	7,6	13,2	74,8	4,4
Detailhandel en reparatie	71,0	17,0	10,6	1,4	6,7	14,2	73,8	5,2
Horeca: hotels, pensions en conferentieoord	70,5	20,8	8,4	0,3	14,4	15,0	68,1	2,4
Horeca: restaurants, cafetaria's snackbars etc	77,0	14,9	7,7	0,4	7,3	17,1	69,5	6,1
Horeca: overig	63,8	20,8	12,7	2,7	12,8	17,2	63,7	6,3

	Meest recente verzuimgeval duurde:				Was ziekte of aandoening laatste verzuimgeval gevolg van werk?			
	% 1 t/m 7 dagen	% 8 t/m 28 dagen	% 29 dagen t/m 42 weken	% 42 weken of meer	% Ja, hoofdzakelijk	% Ja, voor een deel	% Nee	% Weet niet
Vervoer over land	57,8	25,5	15,2	1,6	14,8	16,5	61,9	6,8
Vervoer door de lucht en over water	55,2	29,8	13,1	1,9	12,7	13,3	68,3	5,7
Dienstverlening ten behoeve van het vervoer	72,3	17,6	8,5	1,5	8,2	13,8	75,1	2,8
Post en telecommunicatie	65,6	19,8	12,7	1,9	9,4	15,9	68,7	6,0
Financiële instellingen	77,3	14,1	7,5	1,1	5,1	10,7	80,1	4,2
Verzekeringswezen en pensioenfondsen	76,9	16,0	6,8	0,3	6,6	10,2	80,9	2,3
Activiteiten financiële instellingen	79,5	12,2	7,0	1,3	4,6	8,2	82,9	4,4
Verhuur van en handel in onroerende goederen	74,0	16,0	8,4	1,6	4,3	10,0	82,6	3,1
Verhuur van roerende goederen	69,9	17,2	12,2	0,6	7,9	14,6	73,0	4,5
Computerservice	82,6	10,7	6,7	0,1	5,3	11,5	79,6	3,5
Speur- en ontwikkelingswerk	85,6	9,6	3,8	0,9	4,3	10,5	81,6	3,6
Overige zakelijke dienstverlening	75,5	14,5	8,9	1,0	8,3	13,3	73,5	5,0
Openbaar bestuur, verplichte sociale verzekeringen	72,6	16,8	9,4	1,2	6,3	11,4	78,3	4,0
Onderwijs: primair onderwijs	70,8	14,5	12,5	2,2	6,6	17,0	71,4	4,9
Onderwijs: secundair onderwijs en educatie	76,4	13,2	8,5	1,9	10,1	17,1	67,1	5,7
Onderwijs: tertiair onderwijs	77,2	12,5	9,3	1,0	7,0	11,5	77,6	3,9
Onderwijs: overig	73,0	13,1	11,8	2,1	6,8	15,7	71,9	5,6
Gezondheidszorg: thuiszorg	56,9	24,5	16,0	2,6	8,2	16,2	69,8	5,8
Gezondheidszorg: kinderopvang	72,9	15,1	10,9	1,1	8,0	19,9	66,5	5,6
Gezondheidszorg: overig	68,7	17,4	12,3	1,5	7,6	14,5	73,5	4,4
Milieudienstverlening	68,0	21,3	10,0	0,6	12,2	16,2	68,5	3,1
Werkgevers, werknemers en beroepenorganisaties	74,2	13,8	11,1	0,9	7,4	16,5	72,5	3,7
Cultuur, sport en recreatie	72,9	15,6	10,0	1,5	9,3	14,0	71,4	5,4
Overige dienstverlening	73,3	15,7	9,0	2,1	6,5	11,4	76,3	5,8
Overige sectoren (<150 werknemers)	70,8	19,4	8,7	1,2	5,2	14,4	77,8	2,7
Beroep of functie (globale indeling)								
Ambachtelijk, industrieel	66,2	20,4	13,4	1,4	14,2	16,8	60,2	8,8
Transport	61,6	22,1	16,3	1,1	12,4	19,3	61,6	6,7
Administratief	75,0	15,2	9,7	1,2	4,6	9,9	81,7	3,9
Commercieel	75,3	15,6	9,1	1,2	5,3	11,6	78,5	4,6
Dienstverlenend	67,9	20,9	11,3	1,0	7,6	13,3	73,8	5,3
Gezondheidszorg, hulpverlening	69,5	18,2	12,3	1,2	8,1	15,4	71,9	4,5
Leerkracht, docent	75,3	12,6	12,1	1,7	8,9	16,9	68,9	5,2
(Vak-)specialist	82,2	10,4	7,3	0,7	5,0	10,8	80,4	3,9
Agrarisch	69,5	19,3	11,2	0,9	12,1	15,0	71,0	1,9
Leidinggevend	79,7	12,3	7,9	0,5	5,0	10,4	81,6	3,0
Overige beroepen	74,2	15,3	10,5	1,4	6,0	13,6	75,9	4,5

	Meest recente verzuimgeval duurde:				Was ziekte of aandoening laatste verzuimgeval gevolg van werk?			
	% 1 t/m 7 dagen	% 8 t/m 28 dagen	% 29 dagen t/m 42 weken	% 42 weken of meer	% Ja, hoofdzakelijk	% Ja, voor een deel	% Nee	% Weet niet
Beroep of functie (gedetailleerd)								
Loodgieters, fitters, lassers, plaat- constructiewerkers	65,2	23,4	11,4	1,4	16,4	16,5	56,9	10,3
Metselaars, timmerlieden en andere bouwvakkers	58,7	21,1	20,2	0,9	20,8	19,4	50,5	9,3
Voedingsmiddelen- en drankenbereiders	67,7	16,5	15,8	2,3	11,9	17,8	64,7	5,6
Elektromonteurs, reparateurs elektrische apparaten	72,2	15,9	11,9	1,2	10,0	14,7	65,3	10,0
Machinebankwerkers, monteurs, instrumentmakers	69,7	19,1	11,2	1,3	14,7	17,7	61,7	5,9
Overige ambachtelijke en industriële beroepen	65,9	22,4	11,6	1,4	12,5	15,7	61,7	10,1
Buschauffeurs, treinbestuurders, zeelieden	54,4	25,1	20,5	4,4	16,1	19,7	55,9	8,4
Vrachtwagenchauffeurs	60,7	19,4	19,8	0,8	16,6	19,8	58,7	4,9
Laders, lossers, inpakkers, grondwerk, machinisten	63,9	26,5	9,7	0,0	9,3	18,3	60,5	11,9
Overige transportberoepen	65,2	19,5	15,3	0,5	7,4	19,2	70,1	3,3
Secretaressen, typisten e.d.	74,9	14,6	10,5	0,6	4,0	10,2	83,3	2,6
Boekhouders, kassiers e.d.	79,6	13,7	6,7	0,7	3,4	9,3	85,3	2,0
Overige administratieve beroepen	73,6	16,1	10,4	1,6	5,2	9,9	79,7	5,1
Vertegenwoordigers, handelsagenten	76,4	15,8	7,9	1,5	6,5	11,6	78,9	3,0
Winkeliers, winkelbedienden en andere verkopers	71,9	18,0	10,2	1,5	4,9	11,9	77,0	6,2
Verzekeringsagenten, makelaars, tussenpersonen	78,4	11,6	10,1	0,0	3,0	9,2	83,0	4,8
Overige commerciële beroepen	80,2	12,3	7,6	0,9	6,0	11,7	80,0	2,4
Koks, kelners, buffetbedienden	69,0	21,5	9,5	0,2	8,1	13,0	75,0	4,0
Huisbewaarders, schoonmaakpersoneel	65,4	21,1	13,5	1,7	11,7	20,2	59,6	8,5
Politiepersoneel, brandweer, bewakers	62,7	24,1	13,2	1,0	6,3	13,1	76,1	4,5
Overige dienstverlenende functies	70,3	19,0	10,7	1,1	6,7	11,6	76,3	5,4
Geneeskundigen, tandartsen, dierenartsen	84,3	7,4	8,3	0,6	4,8	11,7	79,3	4,3
Verpleegkundigen, ziekenverzorgenden	66,0	19,8	14,2	1,3	11,2	17,3	67,2	4,2
Bejaardenverzorgers, kinderverzorgers, hulpen	66,8	20,9	12,4	1,3	9,1	17,8	68,4	4,7
Overige gezondheidszorgberoepen	71,2	17,4	11,4	1,3	5,7	13,3	76,2	4,8
Docenten basisonderwijs	69,9	13,6	16,6	1,5	6,5	18,6	69,3	5,6
Docenten voortgezet onderwijs	83,6	9,5	6,9	2,5	13,7	18,7	63,0	4,7
Overige onderwijsberoepen	74,2	13,9	12,0	1,2	7,7	14,4	72,5	5,3
Architecten, ingenieurs, tekenaars	84,0	8,0	8,0	1,1	4,4	11,7	80,6	3,4
Statistici, wiskundigen, systeemanalisten, ICT-ers	81,2	10,7	8,1	0,7	4,0	9,0	83,7	3,4
Overige vakspecialisten	81,8	12,3	5,9	0,3	6,6	11,9	76,6	4,9
Tuinbouwers, bollen-, boomkwekers, hoveniers	67,8	18,8	13,5	1,5	14,2	14,9	69,1	1,8
Overige agrarische beroepen	72,1	20,0	7,9	0,0	9,2	15,1	73,8	1,9
Leidinggevende functies	79,7	12,3	7,9	0,5	5,0	10,4	81,6	3,0
Overige beroepen	74,2	15,3	10,5	1,4	6,0	13,6	75,9	4,5

	Meest recente verzuimgeval duurde:				Was ziekte of aandoening laatste verzuimgeval gevolg van werk?			
	% 1 t/m 7 dagen	% 8 t/m 28 dagen	% 29 dagen t/m 42 weken	% 42 weken of meer	% Ja, hoofdzakelijk	% Ja, voor een deel	% Nee	% Weet niet
Klachten waarmee de laatste keer is verzuimd:								
Rugklachten	56,2	25,5	16,6	1,7	21,4	32,4	37,9	8,2
Klachten nek, schouders, armen, polsen, handen	46,6	25,9	24,6	2,8	27,2	27,2	38,8	6,7
Klachten heup, benen, knieën, voeten	42,0	31,6	24,3	2,1	9,8	16,5	68,6	5,1
Klachten hart- en vaatstelsel	28,7	23,0	42,4	6,0	7,4	24,7	54,4	13,5
Psychische klachten, overspannenheid, burn-out	25,2	22,9	42,9	9,0	32,9	39,0	26,8	1,2
Vermoeidheid of concentratieproblemen	69,5	18,1	11,6	0,8	18,2	35,7	38,1	7,9
Conflict op het werk	43,5	20,7	31,3	4,5	59,6	19,6	17,2	3,6
Klachten luchtwegen	62,2	29,5	8,1	0,2	2,5	13,3	77,4	6,9
Klachten buik, maag of darmen	82,2	12,1	5,0	0,7	2,3	7,8	85,6	4,4
Huidklachten	65,8	26,4	7,9	0,0	10,9	5,6	76,2	7,3
Klachten oren of ogen	66,1	20,9	12,7	0,3	7,2	11,0	69,6	12,2
Griep of verkoudheid	89,8	9,8	0,4	0,0	1,2	5,8	89,0	4,0
Hoofdpijn	93,3	5,6	1,1	0,0	8,7	20,0	61,7	9,5
Klachten in verband met zwangerschap	44,0	23,1	29,9	3,0	5,5	18,3	73,5	2,8
Overige klachten	53,6	26,5	18,3	1,6	4,0	6,3	86,0	3,7
Indruk respondent is dat de klachten:								
Hoofdzakelijk gevolg van het werk zijn	48,0	24,8	23,4	3,8	-	-	-	-
Voor een deel gevolg van het werk zijn	57,3	21,5	18,8	2,4	-	-	-	-
Geen gevolg van het werk zijn	77,7	14,8	6,8	0,7	-	-	-	-
Weet het niet	72,2	17,9	9,3	0,6	-	-	-	-
Belangrijkste reden voor het verzuim in het werk:								
Werkdruk, werkstress	57,8	18,8	19,7	3,7	-	-	-	-
Emotioneel te zwaar	50,9	22,3	19,3	7,5	-	-	-	-
Lichamelijk te zwaar	45,7	29,1	22,5	2,7	-	-	-	-
Langdurig dezelfde handelingen/computerwerk	53,1	23,6	21,4	1,9	-	-	-	-
Te moeilijk werk	35,9	58,1	6,0	0,0	-	-	-	-
Problemen met leiding, werkgever	42,0	22,3	31,1	4,6	-	-	-	-
Problemen met collega's of ondergeschikten	46,8	20,0	27,5	5,7	-	-	-	-
Problemen met klanten (patiënten, leerlingen, etc.)	62,2	17,9	15,8	4,2	-	-	-	-
Gevaarlijk werk/bedrijfsongeval	43,6	33,1	22,3	1,0	-	-	-	-
Gevaarlijke stoffen	65,5	13,0	21,5	0,0	-	-	-	-
Anders	62,7	20,4	15,5	1,4	-	-	-	-

Noten

- 1 De Kwartaalenquête ziekteverzuim wordt ieder kwartaal door het CBS gehouden onder een netto respons van 18.000 Nederlandse werkgevers, waar ongeveer 2,5 miljoen werknemers werken.
- 2 De Nationale Enquête Arbeidsomstandigheden NEA wordt jaarlijks gehouden met een netto respons van 22.000 tot 24.000 Nederlandse werknemers en geeft, behalve inzicht in de stand van zaken rond een aantal arbeidsomstandigheden en arbeidsvoorwaarden, ook een overzicht van de gezondheid en het ziekteverzuim van de Nederlandse werknemer. Zie: Koppes L, Vroome E de, Mol M, Janssen B & Bossche S van den (2010). Nationale Enquête Arbeidsomstandigheden 2009: Methodologie en globale resultaten. Hoofddorp, TNO Kwaliteit van Leven.
- 3 Voor Europese cijfers is gebruik gemaakt van gegevens van de European Working Conditions Survey (EWCS) van de European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions in Dublin. Deze organisatie houdt iedere vijf jaar een enquête, waarbij per lidstaat van de Europese Unie netto ruim 1000 werkenden worden ondervraagd (600 in kleine lidstaten). De laatste survey is gehouden in 2005, in 2011 komen de nieuwe cijfers over 2010 beschikbaar.
- 4 Jehoel-Gijsbers G & Linder F (2007). Ontwikkelingen in omvang van ziekteverzuim en wao-instroom in G. Jehoel-Gijsbers (red.), Beter aan het werk. Trendrapportage ziekteverzuim, arbeidsongeschiktheid en werkhervatting. SCP, Den Haag.
- 5 Het CBS verzamelde de landelijke verzuimcijfers vanaf het jaar 2000 op vier verschillende wijzen. De cijfers over de verslagperiode 2000 tot en met 2003 zijn afkomstig uit de statistiek Ziekteverzuim particuliere bedrijven. In deze statistiek zijn de bedrijfstakken openbaar bestuur en onderwijs niet opgenomen. Ook hebben de cijfers betrekking op het ziekteverzuim van maximaal één jaar. De ziekteverzuimcijfers over 2004 en 2005 zijn samengesteld op basis van de Nationale Verzuim Statistiek en de geaggregeerde branchegegevens van landbouw en visserij (bron: SAZAS), financiële instellingen (bron: Astri/CBS enquête), zorg (bron: Vernet) en onderwijs (bron: OC&W). De cijfers over 2004 hebben betrekking op het ziekteverzuim van maximaal één jaar, vanaf het verslagjaar 2005 zijn de cijfers inclusief het verzuim na een jaar ziekte. De cijfers over 2006 en 2007 zijn gebaseerd op de jaarenquêtes ziekteverzuim. Vanaf 2008 worden de verzuimgegevens berekend via de Kwartaalenquête ziekteverzuim bij bedrijven. Omdat tussen 2008 en 2009 een trendbreuk in verzuim bij bedrijven met minder dan 10 werknemers is aangetroffen wordt hier niet over gerapporteerd. Dit betekent ook dat cijfers van de sector landbouw, waar zeer veel kleine bedrijven zijn, over 2009 ontbreken.
- 6 Onder verzuim wordt verstaan: minder uren of dagen werken dan normaal vanwege ziekte, ongeval of andere gezondheidsredenen. Normaal zwangerschapsverlof wordt niet als ziekteverzuim opgevat. Gedeeltelijk verzuim en therapeutische werken tellen volledig mee als verzuim.
- 7 Klein Hesselink J, en Smulders P. (2010). Arbeid, gezondheid en ziekteverzuim 2005-2008. In: G. Jehoel-Gijsbers (red.): Beperkt aan het werk: rapportage ziekteverzuim, arbeidsongeschiktheid en arbeidsparticipatie. Den Haag, Sociaal en Cultureel Planbureau, pag. 39-64.
- 8 De Vroome e.a. (2006) Prevalence of sickness absence and 'presenteeism' <http://www.eurofound.europa.eu/ewco/2006/07/NL0607019I.htm>
- 9 De Vroome EMM, Koppes LLJ, Smulders PGW & Bossche SNJ van den (2010). Verzuimmeting via zelfrapportage en registratie: verschillen tussen de Nationale Enquête Arbeidsomstandigheden en de Nationale Verzuim Statistiek. Tijdschrift voor Sociale Gezondheidszorg 88(2), 71-78.
- 10 Bakhuis Roozeboom M, Gouw P, Hooftman W, Houtman I & J Klein Hesselink (2008) Arbobalans 2007/2008; Kwaliteit van de arbeid, effecten en maatregelen. Hoofddorp, Kwaliteit van leven.
- 11 Ybema JF & Evers M (2005). Werking Wet verbetering poortwachter. Herhaalonderzoek onder werknemers 2005. Hoofddorp: TNO Arbeid.
- 12 Klein Hesselink J, Leede J de & Goudswaard A (2010). Effects of a new fast forward rotating five-shift roster at a Dutch steel company. Ergonomics 53(6), page 727-738.
- 13 Zie noot 4.
- 14 Jettinghoff K, Vroome E de, Smulders P & van den Bossche S (2004). Oorzaken van ziekteverzuim bij vrouwen: werk, persoon, gezondheid of thuissituatie? Tijdschrift voor Arbeidsvraagstukken 20(2), 140-151.
- 15 Zie noot 7.
- 16 Klein Hesselink J, Houtman I, Hooftman W & Bakhuis Roozeboom M (2010). Arbobalans 2009. Hoofddorp: TNO Kwaliteit van Leven.
- 17 Zie noot 16.
- 18 Voor de kwartaalenquête ziekteverzuim van het CBS is de onnauwkeurigheidsmarge $\pm 0,03$ -procentunt.

- 19 Zie noot 12.
- 20 Blonk RWB, Brenninkmeijer V, Lagerveld SE & Houtman ILD (2006). Return to work: a comparison of two cognitive behavioral interventions in cases of work-related psychological complaints among the self-employed. *Work & Stress* 20(2), 129-144.
- 21 Kremer AM & Steenbeek R (2010). Avoidable Sickness Absence in a Dutch Working Population. *Journal of Occupational Rehabilitation* vol. 20, nr. 1, p. 2010, 81-89.
- 22 Zie noot 20.
- 23 Zie noot 12.
- 24 Zie ook Oomens S, Koppes L, Bossche S van den & Houtman I (2010). Langdurig zieke werknemers en hun werkhervatting. In: Gerda Jehoel-Gijsbers (red.): *Beperkt aan het werk: rapportage ziekteverzuim, arbeidsongeschiktheid en arbeidsparticipatie*. Den Haag, Sociaal en Cultureel Planbureau, pag. 65-89.
- 25 Klein Hesselink J, Kooij-de Bode H & Koppenrade V (2008). *Wie zijn de overige flex-werkers en hoe gaan zij om met het risico van ziekte*. Hoofddorp, TNO Kwaliteit van Leven.
- 26 Houtman e.a. (2002) Presenteeism among sick workers <http://www.eurofound.europa.eu/ewco/2003/12/NL0312NU02.htm>
- 27 Zie noot 8.
- 28 Gründeman RWM & Vuuren, CV van (1979). *Preventing absenteeism at the workplace*. European Research Report. Dublin: European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions.
- 29 Jehoel-Gijsbers G (2007). *Nederland in de Europese context*. In G. Jehoel-Gijsbers (red.), *Beter aan het werk. Trendrapportage ziekteverzuim, arbeidsongeschiktheid en werkhervatting*. SCP, Den Haag.
- 30 Zie noot 29.
- 31 Zie noot 29.
- 32 Zie noot 7.
- 33 Zie noot 25.
- 34 Steenbeek R, Hooftman W, Geuskens G & Wevers C (2010). *Objectiveren van gezondheidsgerelateerde non-participatie en de vermijdbare bijdrage van de gezondheidszorg hieraan*. Hoofddorp, TNO.
- 35 Zie noot 16.
- 36 Zie noot 21.

Colofon

De brochure is geschreven door TNO.

Auteurs zijn:

John Klein Hesselink

Wendela Hooftman

Marjolein de Weerd

Lando Koppes

Vanuit het Ministerie van SZW is de begeleiding gedaan door Annemie Bongers en Piet Venema van de directie Gezond en Veilig Werken.

Deze brochure is tot stand gekomen in het kader van het Programma Aanvullende Rijksbijdrage SZW 2010-2014 Arbeidsparticipatie en vergrijzing.

Vormgeving

Jennifer Keek, Coek Design, Zaandam

Drukwerk

vijfkeerblauwSZWS02-282045